

Ma tutu nunuu ña tãa racha'nu Paulu kuenda ñivi chìnuni ña ìyo ñuu Corintu

---

Paulu tãa ra tutu i'ya kuenda ndian chìnuni
tu'un Cristu ña ìyo ñuu Corintu

1 ¹Yu'u Paulu, ra kãchin Ndioo ña na kui iin tatan ma Racha'nu Jesucristu, ti takan kùuni maa ra ña na ja'i. Yakan va yu'u chi'in ra yanio Sóstenes, ²tãa ndi tutu i'ya kuenda ndisaa ndyo'o ndian chìnuni ña ìyo ñuu Corintu, ti maa ndo kùu ma ndian kùu ñivi Ndioo cha'a' ña ndãkuu ndo ndian í jà'a ra. Ta takan kùu ña kãchin Ndioo ndo ña na kuu ndo ndian í kuenda ra, indukuni takua jà'a ra chi'in tandi'i nuu ndian chìnuni tu'un ra ña ìyo nda nuu ni kùuni. Vati ma Racha'nu Jesucristu kùu ra ña chà'nda ra tiñu nuu yo chi'in nuu ndisaa ndiakan ndia. ³Ta Ndioo ra kùu Tatá yo chi'in ma Racha'nu Jesucristu ra kùu chito'o yo, na koso ra ma ñamani ra chata ndo, ta na ja'a ra ña na koo vii ndo chi'in ra ndia.

**Racha'nu Cristu chà'a ra mamaa ña va'a
nuu ma ndian kùu ñivi ra**

⁴Nani kivi ora chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo kuenda ndo, ti cha'a' ña ìyo ndo kuenda Jesucristu kùu yi ña nì'i ndo ma ñamani Ndioo. ⁵Ta cha'a' ña ndō'iin ndo chi'in Cristu kùu yi ña chā'a ma Racha'nu Ndioo ndatu ra nuu ndo, ikan na koo va'a ma chinituni ndo, ta kàtitu'un kachin ndo ma tu'un ra ndia. ⁶Vati ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo cha'a' Cristu, cha ìyo yi ma tichi anima ndo, ta vitin juu yi kùu ma ña jàna'a yi nuu ndo. ⁷Ta cha'a' ña'a kùu yi ña tūvi

kumani nuu ndo ma ña va'a nì'i ndo nuu Ndioo ora ndàtu va'a ndo, nda kati chaa ma kivi ña ni kichaa ndiko ma Racha'nu Jesucristu. ⁸Vati maa ma Racha'nu Ndioo ni jakuenda va'a ra ndo endeeni, nda kati ni chaa ma kivi ña ni kichaa ndiko ra, ikan na tüvi ka'an ma ñivi chata ndo ma ora ni kichaa ra. ⁹Vati taku ma Racha'nu Ndioo iin ra ndicha kùu ra ña jàchinu ra ma tu'un kà'an ra, ti maa ra kùu ra ña kàti ra ña na ndo'iin yo chi'in ma se'e ra Jesucristu, ra kùu chito'o yo.

**Na vä'a kesiin ndo iti' Ndioo tuva ndicha
ña ñivi chìnuni kùu ndo**

¹⁰Ndyo'o yani, chi'in sivi Racha'nu yo Jesucristu chikain ñamani nuu ndo ña na jando'iin tu'un ndo chi'in ta'an ndo, ikan na tüva kanita'an yu'u ndo chi'in na. Yakan va na koo vii ndo, ta induku kuuni ndo chi'in na ndia. ¹¹Kà'in takan chi'in ndo ndyo'o yani, vati chitói tu'un yu'u ma ndian kùu ñivi ma ra nàni Cloé ña ya'a kànita'an yu'u ndo chi'in ma ñivi ta'an ndo ña chìnuni tu'un Cristu. ¹²Ta chi'in ma tu'un ña chīni ikan, kùuni katitu'in nuu ndo ña ìyo ma ndian ìyo tañu ndo ña siin siin chànini, ta te'en kà'an na: “Ndyu'u, kùu ndi kuenda Paulu”, kàti na. Ta ìyo inga ndo ña kà'an: “Ndyu'u kùu ndi kuenda ma ra nàni Apolo”, kàti ndo. Ta ìyo inga ndo ña kà'an: “Ndyu'u kùu ma ndian ìyo kuenda Petu!” Ta ìyo inga ndo ña kà'an: “Ndyu'u kùu ndi kuenda Cristu”, kàti ndo. ¹³¿A chànini ndo ña uvi nuu Cristu kùu ra?, kùuni ndo. Ta, ¿a chànini ndo ña yu'u kùu ma ra chī'í nuu kruu cha'a' ma kuati ndo?, kùuni ndo. ¿A chànini ndo ña chi'in sivi Paulu kùu yi ña kùnduta ndo?, kùuni ndo. Va na yüvi takan kùu yi. ¹⁴Ta cha'a' yakan kùu yi ña yu'u chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo, ña tüvi nī jakundutai nī'iin ndo, ti uvanuu ma ndian jākundutai kùu ma ra nàni Crispo, ta ra nàni Gayu. ¹⁵Va'ani ña töve kua'a' ndo jākundutai, ti koto ka'an ndo ña chi'in sivi kùu yi ña jākundutai ñivi. ¹⁶Ta juuni chàku'unj ña jākundutai ñivi ìyo ve'e ma ra nàni Estéfana ndia, va na tüva chàku'unj tuva ìyo inga ndo ña jākundutai. ¹⁷Vati Cristu tüvi nī tachi ra yu'u ña na jakundutai ñivi, ti tachi ra yu'u ña na katitu'in tu'un ra nuu ndo. Yakan va na yüvi tu'un ña kèe tichi chinituni mai kùu ma ña kà'in chi'in ndo, titu takan kùu yi, tajan kùuni yi ka'an yi ña na tüvi nda kuenda kùu yi ña chī'í ma Jesucristu nuu kruu cha'a' ma kuatio, tuva takan chànini ndo.

Va'aga ña chànini Cristu kua chànini ma ñivi ìyo ñuñivi

¹⁸Kua'a' ma ñivi ìyo kuati ña kuà'an iti' andaya', chànini na ña: chîto nda kuenda kùu yi ña chī'í ma Cristu nuu kruu cha'a' ma kuatio, chànini na. Va kuenda maa yo ña kùu yo ndian chìnuni tu'un ra, cha chîto va'a yo ña ni kakú yo, ti ndatu Ndioo kùu yi. ¹⁹Ta cha'a' yakan kùu yi ña te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

Ta ni jandi'ì ma chinituni ma ndian chîto ña kà'an,
kùuni na.

Ta takan naa ndi'i ma ña chànini na jà'i.

Takan kàti Ndioo.

²⁰Va vitin tüva ndakutiñu ma tu'un kà'an ma ndra ya'a chîto ña kà'an. Ta juuni na tüva ndakutiñu ma tu'un jàna'a ma ndra matru nuu ma ñivi, ta ni ma ndra kànita'an yu'u cha'a' ma ña ìyo ñuñivi i'ya ndia, ti ma Racha'nu Ndioo cha jā'a ra ma tu'un na ña kùu yi iin ña tüvi ndakutiñu. ²¹Vati ma Racha'nu Ndioo ìyo kua'a' ma chinituni ra, vati ma ñivi ìyo ñuñivi i'ya chi'in ma chinituni maa na, na töve kuu kuta'an na ma kua kuu koo nakoto na ma Ndioo. Va ma ndian chìnuni ma tu'un ña kàtitu'un ndi cha'a' ra, ndiakan kùu ma ndian chā'a ra ña na nakoto na ra, ti kùuni ra jakakú ra na, vaji kuenda inga na, ma tu'un ña kàtitu'un ndi töve nda kuenda yi, chànini na.

²²Takua vitin ma ndian judú, endee chîkan na ña na ja'a Ndioo ndatu ka'nu ña na nde'e na. Ta ma ndian yüvi judú ya'aga chàta'ani na taso'o na ma tu'un ndian ìyo chinituni ña ìyo ma ñuñivi i'ya ndia. ²³Va taku ndyu'u, kàtitu'un ndi naja kua chī'í Racha'nu Cristu nuu kruu. Yakan va cha'a' ma tu'un kà'an ndi i'ya kùu yi ña ya'a xaani ma ndian judú kuni na yi, ta nda ma ndian yüvi judú, ndè'e na ndyu'u, ti ma tu'un kà'an ndi tüvi nda kuàtiñu yi, kùuni na. ²⁴Va taku ma ndian cha kāchin Ndioo, jin kùu na ndian judú, a ndian yüvi judú, va induku chîto na ña Cristu kùu ma ndatu ma Racha'nu Ndioo, ta chinituni ra ndia. ²⁵Vati ìyo ndian chànini ña cha'a' ña ya'a ndava xini Ndioo kùu yi ña jà'a ra takan, kùuni na. ¿A tüvi chîto na ña ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra ìyoga chinituni kua ma ñivi ñuñivi? Ta ìyo inga ndian chànini ña ma Racha'nu Ndioo na tüvi ñandee ra, kùuni na, va na tüvi

chà'a na kuenda ña rakan kùu ma ra ìyoga ñandee kua ndisaa ma ndian ìyo nuñu'u' ñuñivi i'ya. ²⁶Ndyo'o yani, yu'u kùnuni ña na ku'va ndo kuenda ña vaji tiani ndo kùu ma ndian ìyo chinituni tañu ndian chìnuni, takua kà'an ma ñivi ñuñivi, va maa ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra kāchin ndo, vaji takan kùu ndo. Ta juuni na tüva kuu vaji kà'an na ña tiani ndo kùu ma ndian ndiso tiñu ka'nu, ta tiani ndo kùu ma ndian vāchi tañu ma ndian kuika ndia. ²⁷Ta cha'a' ña kà'an na takan kùu yi ña kāchin ma Racha'nu Ndioo ndyo'o ña kùu ndo ma ñivi ñuñivi ña tüvi ìyo kua'a' chinituni, kuenda ma ndian ya'a chito ña kà'an, ta kukanuu na nde'e na ndo, ta juuni kāchin ra ndyo'o ña kùu ndo ndian tüvi kua'a' ñandee, ikan na jakukanuu ndo ma ndian ya'a ìyo ñandee ña ìyo ñuñivi i'ya. ²⁸Ta cha'a' yakan kùu yi ña kāchin ma Racha'nu Ndioo ma ndian nda'vi, chi'in ma ndian tüvi ndakutiñu kuenda ña na januu na ma ndian ya'a chito ña kà'an. ²⁹Ta takan kùu yi ña ni'iin yo na kùu jatayi maa yo yo nuu ma Racha'nu Ndioo. ³⁰Vati maa ra kùu ra ña jāndo'iin ra ndo chi'in ma Racha'nu Jesucristu ña na kuu ndo ñivi ra. Ta juuni ma Racha'nu Ndioo ikan, kùu ra ña chā'a ra chinituni ra kuenda yo, ta jāndaku ra yo ña kùu yo ndian ndaa ta í kuenda ma Racha'nu Jesucristu, ti maa ra kùu ra ña jānaa ra kuati yo niku. ³¹Takan kùu ta cha'a' yakan kùu yi ña ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Tu ìyo nda yo kùunio jaka'nu yo iin nakuyi, va'aga ña na jaka'nu yo ma Racha'nu”, kàti yi.

Kātitu'un Paulu naja kua chī'í Cristu nuu kruu

2 ¹Ndyo'o yani, ora chā'in cha kātitu'in ma tu'un ndaa ña ìyo xe'e chi'in ma Racha'nu Ndioo nuu ndo, tüvi nī ka'in yi chi'in tu'un nduva'a va'a kà'an, ta ni chi'in ma tu'un kà'an ma ndra ya'a chito ña kà'an nuu ndo ndia. ²Vati ma ora chīyoi chi'in ndo, tüvi nī nakaninī cha'a' inga ma tu'un kuenda ña kātitu'in yi nuu ndo, ti ma tu'un kātitu'in nuu ndo, kùu maa ma tu'un ña kà'an cha'a' ma Racha'nu Jesucristu takua kùu naja kua chī'í ra nuu kruu. ³Yakan va ma ora chāi nuu ìyo ndo, ndava ndayui jà'a ña ya'a ndasii, ti tüvi ìyo kua'a' ñandei ma ora ikan. ⁴Ta ma ora kātitu'in ma tu'un cha'a' Jesuu nuu ndo tüvi nī kuuni jandomanī ndo chi'in ma tu'un kà'an ma ndra ya'a chito ña kà'an, ta ni chi'in tu'un nduva'a va'a kà'an, vati tiá va'a ña jāndomanī ndo chi'in ñandee

ma Tati Í Ndioo, ta chi'in ma ndatu ma Racha'nu Ndioo ndia. ⁵Takan jāna'i nuu ndo ti kùunì ña na chinuni va'a ndo, cha'a' ma ndatu ña ìyo chi'in Ndioo, ta tüvi cha'a' ma tu'un kà'an ma ndra chito ña kà'an ña ìyo ma ñuñivi i'yani.

Ma Tati Í ma Racha'nu Ndioo chà'a yi ña na nakoto yo ra

⁶Va taku kuenda ma ndian cha tiin va'a ma tu'un Ndioo, nuu ndiakan va chiniñu'u ndi kàtitu'un ndi ma tu'un vii ña ìyo tichi chinituni va'a ña chà'a ma Ndioo nuu ndi chi'in na. Va siin kàa ma tu'un kà'an ma ndra chito ña kà'an, chi'in ma tu'un kà'an ma ndra kumitiñu, kua ma tu'un kà'an ndyu'u. Vati ndyu'u siin kua chà'nini ndi, va ni keta iin kivi ña ndisaa ndiakan ni jandi'i ra nuu na. ⁷Takan kàtitu'un ndi nuu ndo, ti ma Racha'nu Ndioo, ndicha va'a ña ìyo iin tu'un xe'e ña chito ra, nda antea ña jātuvi ra ma ñuñivi i'ya. Va ma tu'un ikan tüvi nī cha'a ra ña na koto nī'iin ñivi yi niku, vaji ma ña kùuni ra kuenda yo cha'a yi ña na kuu yo ndian ka'nu takua kùu ra ma nuu ìyo ra. ⁸Yakan va ma tu'un i'ya kùu yi ña tüvi nī kutunini ma ndra kumitiñu, ña ìyo ma ñuñivi i'ya yi. Ti tu ndicha ña kütunini ndra ma ña kùuni yi ka'an yi, na tüvi ìyo yi ña ka'ni ndra ma Racha'nu nuu kruu niku, ra nduva'a kuii ka'nu. ⁹Ta cha'a' yakan kùu yi ña, te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

Kuenda ma ndian kùuni na nde'e na ma Racha'nu Ndioo, cha ìyo tu'va iin ña ka'nu kuenda na jà'a ra,
Ta yakan nī'iin ñivi takà'an nde'e na yi, ta ni ña takà'an taso'o na yi,
ta takà'an nakanini na yi ndia, ti iin ña ya'a ka'nu kùu yi kuenda na.

¹⁰Va ma tu'un xe'e i'ya, kùu yi ña chā'a ma Racha'nu Ndioo ña na jakoto ma Tati Í ra yi ndi, ti ma Tati Í ikan, kùu yi ña chito yi tandi'i ma tu'un ña chà'nini ra, ta nda ma tu'un ya'a indii xe'e ña ìyo tichi anima ra ndia.

¹¹Ta nī'iin na kuu koto na naja kua chà'nini inga ñivi, ti ta'ii'iin na chito maa na naja kua chà'nini na. Yakan va indukuni takan kùu yi chi'in ma Racha'nu Ndioo, ti uvaa ma Tati Í ra kùu ma ra chito va'a naja kua chà'nini ra ndia. ¹²Va taku maa ndi, ti tüvi nī tiin ndi ma kua chà'nini ma ñivi ñuñivi i'ya, vati tiin ndi ma kua kà'an ma Tati Í ña vachi

kuenda Ndioo, kuenda ña na kutunini ndi naja kua kùu ma ñamani Ndioo ña chā'a saani ra nuu ndi. ¹³Takan kàtitu'un ndi nuu ndo, ti kua ikan jāna'a ma Tati Í Ndioo nuu ndi. Vati na yūvi ma tu'un vāchi tichi chinituni maani ndi kùu yi ña kàtitu'un ndi yi nuu ndo ndia. Yakan va kua ikan kùu yi ña kàtitu'un ndi ma tu'un ña jāna'a ma Tati Í Ndioo nuu ndi, ikan na kuu nakoto kachin va'a ga ndo ma Racha'nu Ndioo.

¹⁴Ti ma ndian takā'an nakoto na ma Racha'nu Ndioo, na tüvi chító na naja kua ìyo ma Tati Í ra, ta na kùu kutunini na yi, ti kùu yi takua kùu iin ndian tivi xini kuenda na, vati ma Tati Í Ndioo tüvi ìyo yi chi'in na. ¹⁵Va taku ma ndian ìyo ma Tati Í Ndioo chi'in, ndiakan kùu kutunini na tandi'i yi, ta ma ndian töve ma Tati Í chi'in, ndiakan töve kùu ki'in na kuenda ma ndian ìyo ma Tati Í Ndioo chi'in, ti na kùu kutunini na yi. ¹⁶Ta cha'a' yakan kùu yi ña te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

Ní'iin ñivi tüvi chító na naja kua chànini ma Racha'nu Ndioo,

ta nì'iin ñivi tüvi nī jana'a nuu ra ndia.

Vaji takan kùu yi va maa yo chànini yo takua chànini Cristu, ti ìyo ma Tati Í Ndioo chi'in yo.

Paulu jàkuu ra tiñu kuenda ma Racha'nu Ndioo

3 ¹Ndyo'o yani, ora chíyoi chi'in ndo ta kàtitu'in ma tu'un Ndioo nuu ndo, nī kuu katitu'un kachin yi, takua ìyo yi ña kàtitu'in yi nuu ma ndian ìyo Tati Í Ndioo chi'in, ti maaaa ña jà'a ma ñivi ñuñivini kùu ma ña jà'a ndo. Ta kumaniga chinituni ndo, ti jà'a ndo takua jà'a ma ndiakuati ña ìyo kuenda Cristu ña kumani chinituni, kua ikan jà'a ndo. ²Takan kùu yakan va chi'in maaaa tu'un ta'ani kàtitu'in yi nuu ndo, ti na kùu ja'a ndo kutunini ndo ma tu'un ña kàtitu'in nuu ma ndian chìnuni va'a, vati jà'a ndo takua jà'a ma ndiakuati ña ya'a ndava xini, ti kumaniga koto ndo ma tu'un ka'nuga. Ta nda ma vitin, juuni takā'an kuu ja'a ndo yi ndia. ³Ta töve tandikun va'a ndo ma iti' Tati Í Ndioo, vati tava juuni jà'aga ndo takua jà'a ma ndian ìyo ñuñivi ña kànita'an yu'u na chi'in ta'an na, ta tixin ndo nde'e ndo ta'an ndo. Ndicha kuii ña induku kùu ndo takua kùu ndian ìyo ma ñuñivini. ⁴Vati taku ma ora kà'an ndo ña: “Ndian jàkua'a chi'in Pauluni kùu ndyu'u”, kati ndo. Ta ìyo inga ndo ña kà'an te'en ndia: “Ndian

jàkua'a chi'in Apoloni kùu ndyu'u", kàti ndo. Ndisaa ma ña kà'an ndo takan töve va'a yi, ti kùu yi takua kà'an ma ñivi iyo ñuñivini.

⁵¿A tükuii chà'a ndo kuenda ña ni yu'u Paulu, ta ni Apolo, tüvi iyo yi ña jaka'nu ndo ndi?, ti ndra jàkuu tiñu Cristuni kùu ndi. Ta cha'a' ndyu'u kùu yi ña chìnuni ndo tu'un ma Racha'nu. Yakan va ta'ii'iin ndi jàtiñu va'a ndi chi'in ma tiñu chā'a ra nuu ndi. ⁶Taku ma tu'un Ndioo kùu yi takua kùu ma chiti tàchio. Yakan va ma tiñu jà'a ndi kùu yi ña: Yu'u kùu ma ra chàkin yava tu'un ikan ma tichi anima ndo, ta ma ra merui ra nàni Apolo, rakan kùu ma ra chōso cha'a' yi. Va ma Racha'nu Ndioo, kùu ma ra jakua'nu yi ma tichi anima ndo. ⁷Yakan va ni ma ndra tàchi, ta ni ma ndra chōso cha'a' yi, na tüvi ka'nu nduva'a kuii kùu ndra kuenda Ndioo, ti yüvi tiñu ka'nu kùu ma ña jà'a ndra kuenda ra. Vati uvanuu Ndioo kùu ra ña ya'a iyo kuenda ra, ti rakan kùu ra jàkua'nu ra ma yava ña chàkin ndra. ⁸Vati taku ma ndra tàchi, chi'in ma ndra chōso cha'a' yi, indukuni kùu ma tiñu jà'a ndra kuenda ma Racha'nu Ndioo, vaji tiá iti' nuu ni ku'va ra ya'vi nuu ta'ii'iin ndra cha'a' ña naja kua jàtiñu ndra ma tiñu ra. ⁹Yakan va, maa ndi kùu ndi ña jàtiñu ndi kuenda ma Racha'nu Ndioo, ta maa ndo kùu ndo takua kùu ma ñu'u' nuu tachio ña kùu chito'o ra yi, ta kùu ndo takua kùu ma iin ve'e ña ja kīcha'a ra jàva'a ra ndia.

¹⁰Yakan va ma Ndioo chā'a ra tiñu nui ña kùu yi ña yu'u kùu ma ra kàtitu'un ma tu'un Ndioo nuu ndo, ta kùu takua kùu ma ra nunuu já kīcha'a jàva'a cha'a ma ve'e, va vitin cha iyo inga tuku ma ndra chaa ña kàtitu'un yi nuu ndo. Ta ndrakan iyo yi ña ja'a va'a ndra kuenda nuu ndra chi'in ma tiñu jà'a ndra siki ma ve'e ña jàva'a ndra. ¹¹Vati ma cha'a' ve'e ikan kùu yi ma Jesucristu. Ta ni'iin yo na kùu java'a yo inga tuku yi ma nuu cha kūva'a yi. ¹²Ta siki ma cha'a' ve'e ikan, kùu ja'a yo ma tiñu va'a, a tiñu ña tüvi va'a, vati kùu ja'a yo yi chi'in oro, chi'in plata, a chi'in yuu tacha ndia. Ta juuni kùu ja'a yo siki yi chi'in ita, chi'in yutun, a chi'in tiama itu ndia. ¹³Ta ikan jan, ni keta ndio ma kivi ña ni kichi ndio ma Racha'nu Cristu, ña vāchi jàkutuni ra ma kuati yo. Ta ma kivi ikan ni jana'a yi iin ku'va nuu yo tu va'a a vā'a' kùu ma tiñu ña jà'a ta'ii'iin yo. Takan ni ja'a ra takua jà'a yo ora ti'o ma ñu'ú ve'e ña

jàkuva'a yi chi'in ma ndatiñu ña ti'o chi'in yi nde'o a kayu yi a töve. ¹⁴Ta tu ìyo nda yo jà'a ma tiñu va'a ña tüvi ni kayu jà'a ma ñu'ú ikan, ni ni'o ya'vi yo. ¹⁵Ta tu ìyo tiñu jà'a yo ña kāyu yi cha'a' ña tüvi va'a jà'a yo ma tiñu ikan, ni janaa ndi'i ma Racha'nu nuu yi, vaji maa ndra kùu kundee ndra kakú ndra nuu ma ñu'ú vaji janda kaan ni'ni nia ndra.

¹⁶¿A tüvi ch̀to ndo ña maa ndo kùu ma veñu'u Ndioo, cha'a' ña ìyo ma Tati Í ra chi'in ndo? ¹⁷Ta tu ìyo nda yo jàndi'i nuu ma veñu'u Ndioo, juuni Ndioo ni jandi'i ra nuu ma ndian jandi'i nuu yi ndia, ti ma veñu'u Ndioo ya'a í yi, ta ma veñu'u ikan kùu maa yo.

¹⁸Ta juuni koto kù'va ndo ña janda'viña'a inga ñivi ndo chi'in ma tu'un kà'an na, ti tu ìyo nda ndyo'o chà'nini ña ya'a ch̀to ndo ña kà'an ndo nuu ma ñivi ìyo ñuñivi i'ya, kùuni ndo. Tiá va'a ña na jaña ndo ma kua chà'nini ndo, ikan na ni'i ndo ma chinituni va'a ña ìyo chi'in ma Racha'nu Ndioo kuenda ndo. ¹⁹Vati ma tu'un ìyo tichi chinituni ma ndian ch̀to ña kà'an, na tüvi nda kuenda yi kuenda Ndioo. Vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi cha'a' ndiakan: “Ma ndian kà'an ña ya'a ìyo chinituni na, kùuni na, juuni maa na ni koyo na tichi ma trampa kini ña jà'a ña chà'nini na ña ch̀to na”, kàti yi. ²⁰Ta juuni ìyo inga tuku nuu kà'an yi te'en nuu ma tutu Ndioo ndia: “Racha'nu Ndioo kùu ra ña ch̀to va'a ra ña ndisaa tu'un ìyo tichi chinituni ma ndian ch̀to ña kà'an, na tüvi nda kuàtiñu yi kuenda ra”, kà'an ma tu'un Ndioo. ²¹Yakan va, ni'iin ndo tüvi ìyo yi ña jatayi ndo ndo cha'a' ña jàchi'in ndo ma tu'un kà'an ma ñivi ñuñivini. Vati ndisaa ma ña ìyo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, kuenda ndo kùu yi: ²²taku yu'u Paulu chi'in Apolo, chi'in Petu' ndia, ìyo ndi kuenda na katitu'un ndi tu'un ma Racha'nu nuu ndo. Ta nda ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, juuni ña'a ndo kùu yi, na tüva kùu vaji ndian cha chí'í, a ndian ndito, va nda vitin ta iti' nuu, ndisaa yi kùu yi kuenda maa ndo, ²³ti ndyo'o kùu ndo kuenda Cristu, ta Cristu kùu ra kuenda ma Racha'nu Ndioo.

**Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña kuiso
ma ndra kùu tatun Jesucristu tiñu**

4 ¹Takan kùu yakan va cha ch̀to va'a ma ñivi naja kua jàkuu ndi tiñu kuenda Cristu, ta naja kua jàkuiso ra tiñu ndi ña na katitu'un ndi ma tu'un xe'e ña indii anima Ndioo

chi'in kua'a' va'a ñivi ndia. ²Yakan va ndisaa ndyu'u ña ndiso tiñu ña kùu tatun Cristu, ìyo yi ña ja'a ndi ña jachinu ndi ma tiñu takua kùuni ma Cristu ja'a ndi. ³Ti taku yu'u Paulu, na tükuii nakaninì cha'a' ña tìsokuati ndo yu'u, a ma ndra kumitiñu ña ìyo nuñu'u' ñuñivi i'ya, vaji tu mai tìsokuati chata juuni mai, töve nda kuenda kùu yi tu takan jà'i ndia. ⁴Yakan va töve chà'i kuenda ña tu ìyo ma ña töve va'a jà'i. Ta na yüvi cha'a' ña chàninì takan, ña tüvi kùuni yi ka'an yi ña ma ña jà'i kùu yi ña va'a. Va uvanuu ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña kùu jakutunini ma ña jà'i, a ña va'a a ña töve va'a kùu yi. ⁵Ta koto tìsokuati ndo ndi antea ña kichaa ma Cristu, tiá va'a ña na kuantu ndo ña na jana'a maa ma Racha'nu yi ora ni kichi ra. Vati maa ra kùu ra ña ni kati ra ma ña ndaa, ta ma tu'un xe'e ña chànini yo ndia. Ta ikan jan ni ku'va ndio ma Racha'nu Ndioo ma ya'vi yo, ta takan tiñu'u ra yo tuva ma tiñu jà'a yo va'a yi a tüvi.

⁶Yakan va ndyo'o yani, ndisaa ma tu'un ña ja kätitu'in i'ya ña va'a maa ndo kùu yi, takua kùu iin ña kà'an yi cha'a' juuni mai, ta cha'a' ra nàni Apolo ndia. Kua ikan ìyo yi ña kutu'va ndo koo ndo takua kà'an ma tutu Ndioo, ta tüvi kanduu ja'a ndo tiá takua kà'an ma tutu Ndioo. Ta koto jändotayi ndo ndo cha'a' nda ñivi nikuuni ñivi jàna'a nuu ndo, ta takan kà'an ndo chata ma inga ndian ta'an ndo. ⁷Va na tüvi va'a jà'a ndo ña kà'an ndo ña ndian va'aga kùu iin ndian ta'an ndo kua inga ma ndian ta'an ndo. ¿A tüvi chito ndo ña ndisaa ma ña ìyo chi'in ndo, maaa ña chà'a Ndioo nuu ndo kùu yi ña kà'an ndo takan? Ta tu ndicha ña takan kùu yi, ¿ta naja jàka'nu ndo ndo tuva ma ña ni'i ndo, töve iin ña kichi nda'a' juuni maa ndo kùu yi?

⁸Ndyo'o chànini ndo ña cha ìyo ndisaa ma ña chiniñu'u ndo, kùuni ndo, ta chi'in ma ña kuika ndo ndia. Ta cha'a' yakan kùu yi ña na tüva chiniñu'u ndo ndyu'u, kùuni ndo. ¿Va na yüvi takan kùu yi!, ti tu ndicha ña takan kùu yi, tajan nda ndyu'u ìyo yi ña koo va'a ndi chi'in ndo ma nuu chà'nda ndo tiñu ndia. ⁹Ta cha'a' yakan kùu yi ña yu'u chàninì ña ndisaa ndyu'u ndra kùu tatun Jesucristu, cha ndākoo ma Racha'nu Ndioo ndi ña na nde'e ndisaa ma ñu'u' ñuñivi ndi, taku nda ndian kùu ma ñivi, ta nda ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo ndia, ora chakan na ndyu'u takua kùu ma ndian jākanaa

ma kuati ndi, ta chūnaa na ndyu'u ña jànde'e na tundo'o nda kati ka'ni na ndi.

¹⁰Yakan va cha'a' ña ya'a chìnuni ndi tu'un Cristu kùu yi ña kà'an ma ñivi ña ndian tivi xini kùu ndi, kati na. Ta ndyo'o kùu ndo ma ndian ya'a ìyo chinituni, kati na. Ta juuni chànini na ña ndyo'o ya'a ìyo ñandee ndo, ta ndyu'u tüvi. Ta juuni ya'a chàta'ani ma ñivi tiñu'u na ndo, ta ndyu'u java kà'an ndaani na chata ndi. ¹¹Ta nda ma nda vitin, juuni ndo'o ga ndi tama', ti tüvi nì'i ndi ña kachi ndi, ta nàtii ndi takuui, ta kùmani ja'ma ku'un ndi, ta ya'a jànde'e na tundo'o ndi, ta kùmani ve'e koo ndi ndia. ¹²Ta ya'aga cha chitatu ndi jà'a ña ya'a ni'i jàtiñu ndi chi'in nda'a' ndi. Ta ma ora kànduva'a ma ñivi ndi, ta ndyu'u kà'an viviini ndi chi'in na. Ta ora jànde'e ma ñivi tundo'o ndi, ta ndyu'u jàndeeni ndi ndia. ¹³Ta ora kà'an ma ñivi ña ndian kini kùu ndi, ta ndyu'u kà'an viviini ndi chi'in na. Takan kùu yakan va kùu ndi takua kùu ma ñuma ña kèe kuñu yo, a ma cha'an ña chàta ma ñivi, ta kua ikan jà'a na ma nda vitin ndia.

¹⁴Ndyo'o yani, ndisaa ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo nuu ma tutu i'ya, tüvi kà'in yi kuenda ña na kukanuu ndo, vati kà'in yi kuenda ña jàkuninai ndo, ti ya'a kùunì nde'i ndo, takua kùunì nde'i iin ma ndian kùu se'e mai. ¹⁵Yakan va vaji ìyo kua'a' mii ndra matru ña jàna'a nuu ndo cha'a' ña naja kua ìyo Cristu, va tüvi kùuni ndra nde'e ndra ndo, takua kùuni ma ndian kùu tatá ndo nde'e ra ndo. ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña yu'u kùu takua kùu ma iin tatá ndo cha'a' ña kàtitu'in ma tu'un Jesucristu ña kà'an naja kua kùu kakú ndo? ¹⁶Yakan va chikain ñamani nuu ndo ña na ja'a ndo takua jà'i.

¹⁷Ta cha'a' ña'a kùu yi ña tàchì ma ra nàni Timoteu, iin ra ya'a kùunì nde'i ña kùu takua kùu iin ra se'i cha'a' ña ya'a chìnuni ra ma tu'un ma Racha'nu. Yakan va, ra'ya kùu ra ña ni katitu'un ra nuu ndo naja kua jàtiñui kuenda Cristu Jesuu, ta naja kua jàna'i ma tu'un ma Racha'nu nuu ndisaa ma ndian chìnuni nuu kùti'vi na ma ninii iti' chàkunui. ¹⁸Vati ìyo ndian ìyo tañu ndo ña cha kīcha'a na jàtayi na na, ti chànini na ña na tüvi ni kunde'e ndikoi ndo inga cha'a', kùuni na. ¹⁹Va tu ma Racha'nu kùuni, tajan kùu ku'in kunde'i ndo ma nuu ìyo ndo tiá numini ma kua chànini. Ta ikan jan ni nde'e ndioi ma ña ni ja'a ma ndian jàtayi. Ta na yüvi yakani, ti nda ma ña ni

ka'an na ni nde'i ta juuni ni nde'i tu ndicha ña a ìyo ma ndatu Ndioo chi'in na a tòve ndicha, ndia. ²⁰Ti tu ndicha ña chà'a na ña na ka'nda Ndioo tiñu nuu na, tüvi ìyo yi ña ka'an na yi chi'in tu'un yu'u mani na, ti ìyo yi ña jana'a na ma ña jà'a na chi'in ndatu ña chā'a Ndioo nuu na. ²¹Yakan va naja kua chànini ndo, ¿a ìyo yi ña jande'i tundo'o ndo ma ora ni chai?, kùuni ndo. ¿A tiá va'a ña na vii na nde'i ndo, ta kuuni nde'i ndo?, kùuni ndo.

Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña koo ma ndian kini xini chi'in ma ndian kùu ta'an na

5 ¹Ta yu'u chìtu'in ña ìyo iin ra ìyo tañu ndyo'o ndian chìnuni ña ndàka ra juuni ma ma'á ka'nu ra, ta yakan ti iin kuati ya'a ka'nu kùu yi ña ni ma ndian tüvi chìnuni, tüvi jà'a na takan ndia. ²Yakan va na tüvi va'a jà'a ndo ña jàndaku tayi ndo ndo cha'a' ma kuati ña jà'a ra, tiá va'a ña na nda'vi kùuni ndo, ta tavani'i ndo ra ma nuu jàka'nu ra Ndioo chi'in ndo. ³Ndicha va'a ti tüvi ìyoi chi'in ndo, va ìyoi chi'in ndo chi'in chinitunì. Ta chi'in ma chinitunì cha tìsokuatì ma ra jà'a ña kini ikan, va na yüvi cha'a' ña tüvi ìyoi chi'in ndo, ta kùuni ndo ja'a ndo ma ña tüvi va'a, vati na ja'a ndo ma ña va'a takua jà'a ndo yi ma ora ìyoi chi'in ndo. ⁴Yakan va na kuti'vita'an ndo chi'in sivi ma Racha'nu yo Jesucristu, ta ma ikan yu'u ni koi chi'in ndo chi'in chinitunì, ta juuni ni koo ma ndatu ma Racha'nu Jesucristu chi'in ndo ndia. ⁵Ta ikan jan ma ra jà'a ndio ma kuati ikan, ni ti'i ndio ndo ra nda'a' ma Satanaa, kuenda ña na jande'e jì'nán' tundo'o ra, ikan na ndakoo ra ma kuati jà'a ra, ta kuu jakakú ma Racha'nu Jesucristu ra ma ora ni kichaa ndiko ra.

⁶Yakan va na tüvi va'a jà'a ndo ña jàtayi ndo ndo, chi'in ma kuati jà'a ra. ¿A tükuii chà'a ndo kuenda ña ìyo iin tu'un kà'an ña chi'in ita'vini ma yuchan iya, kùu janandaa yi ma yuchan paan?, kàti yi. ⁷Yakan va na tavani'i ndo ma yuchan iya chiya kini ña ìyo ma tañu ndo, ikan na ndakuu íf ndo, ti maa ndo kùu ndo takua kùu ma paan chaa ña chàcho ma kivi viko pakua ña tüvi kì'vi yuchan iya tichi, ti Cristu kùu ra takua kùu ma mvechala ña chàcho ma viko pakua, ti sōkó ra ra, ta chí'í ra cha'a' ma kuati yo. ⁸Takan kùu yakan va na sii kuuni yo kuenda ma Racha'nu Ndioo, ta jaka'nu va'a yo ma

viko pakua, ti tüva kuu yo takua kùu ma yuchan iya cha'nu, ti tüva endeeni ja'a yo kuati chi'in ma ñivi. Va vitin cha kùu yo takua kùu ma paan chaa ña tüvi kì'vi yuchan iya tichi, ti cha jà'a yo maaaa ña va'a, ta ndicha.

⁹Ta nuu ma inga tutu ña tächì nuu ndo niku, kà'an yi ña, na tüva ìyo yi ña kuta'an ndo chi'in ma ndra tondo ña kì'vi chi'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ñivi ña'a tondo ña kì'vi chi'in ndra'ii yüvi ii vi ndia. ¹⁰Va ma tu'un ña já kätitu'in nuu ndo tüvi kùuni yi ka'an yi ña na jachiyo ndi'i ndo nuu ndisaa ma ndian töve chìnuni jà'a kuati ña ìyo ma ñuñivi i'ya. Va taku nuu ma ndra kì'vi chi'in ñivi ña'a ña yüvi ñasi'i ndra, a ñivi ña'a ña kì'vi chi'in ndra'ii ña yüvi ii vi, a ndian kùuni nde'e ndatiñu inga ñivi, a ndian su'u, a ndian jaka'nu ma ndioo yutun í. Vati tu ndicha ña ìyo yi ña kesiin ndo nuu ma ndian jà'a ma kuati i'ya, na kùu koo ndo ma ñuñivi i'ya, ti ndanikuni ìyo ma ndian jà'a takan. ¹¹Ta ma ña kùuni kätitu'in nuu ndo, kùu yi ña, na ndö'iin ga ndo chi'in ma ndian kà'an ña ndian chìnuni kùu na, tuva juuni jà'aga na takua jà'a ma ndian tüvi chìnuni. Vati ma kuati jà'a ma ñivi ña'a, a ndra'ii, kùu yi ña kì'vi ndra chi'in ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ñivi ña'a chi'in ndra'ii yüvi ii vi ndia. Juuni ma ndiakan kùu na ña kùuni na nde'e na ma ndatiñu inga ñivi, ta jàka'nu na ma ndioo yutun í, ta vata na, ta chì'i na ndixi, ta su'u na ndia. Yakan va chi'in ma ndian ta'an yo ña chìnuni ña jà'a takan, na ndö'iinga ndo chi'in na, ni ña kachi ndo chi'in na. ¹²Takan kàti yu'u, ti taku maa yo ña kùu yo ndian chìnuni tu'un Cristu, na tüvi tiñu ndiso yo kùu yi ña jàkutuni yo ma kuati ma ndian tüvi chìnuni. ¹³Vati maa ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra ìyo yi ña tisokuati ra na. Va taku maa ndo ìyo yi ña tisokuati ndo ma ndian chìnuni ña ìyo tañu ndo, ta cha'a' ña'a kùu yi ña ìyo yi ña tavani'i ndo ma rakan ña jà'a kuati ña ìyo tañu ndo.

Nuu kà'an Paulu ña töve va'a taan ma ndian chìnuni tu'un Cristu kuati chata ta'an na nuu ma ndra kumitiñu

6 ¹Tuva kànita'an yu'u ndo chi'in juuni ma ñivi ta'an ndo ña chìnuni, koto kü'un ndo kujakutunini ndo ma kuati ikan nuu ma ndra kumitiñu, tuva yüvi ndra kumitiñu ña chìnuni tu'un Ndioo kùu ndra. Va'aga ña na nanduku ndo ma ndra yanio ña chìnuni ña na jakutunini ndra ma kuati

ikan. ² ¿A tüvi chîto ndo ña juuni maa ndyo'o ndian kùu ndian chìnuni, ni ku'va Ndioo ña na jakutunini ndo ma kuati ìyo chi'in ma ñivi ìyo ñuñivi i'ya tiá ití' nuu?, ña jà'a ndo takan. Yakan va tu takan ni ja'a ndo ma tiá ití' nuu, tajan kùuni yi ka'an yi ña juuni takan ìyo yi ña jandondaa ndo ma kuati vali ña jà'a ma ndian ta'an ndo ña chìnuni tiempu vitin ndia. ³ ¿A tüvi chîto ndo ña ndisaa maa yo chìnuni, kùu tisokuati yo, nda ma ndian kùu tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, tuva tüvi va'a jà'a yi ndia? Ta cha'a' yakan kùu yi ña juuni kùu ja'a yo jandondaa yo, nda ma kuati ìyo chi'in ma ñivi ìyo ñuñivi i'ya ndia. ⁴ Tatu takan jà'a ndo, tajan kùuni yi ka'an yi ña na tüvi va'a jà'a ndo ña chiniñu'u ndo, ña na jandondaa ma ndra kumitiñu ma kuati ndo, tuva yüvi ndra chìnuni kùu ndra. ⁵ Takan kà'in chi'in ndo, ikan na koo ta'an tukanuu nuu ndo. ¿A nĩ'in ma ndra kùu yanio ìyo ndatu, a chinituni ndra ña kuu jandondaa na ma kuati jà'a ndo?, ña jà'a ndo takan, kùuni ndo. ⁶ Vati ndyo'o ndian chìnuni töve va'a jà'a ndo ora kànita'an ndo chi'in juuni ma ndian chìnuni ta'an ndo, va kiniga kùu yi kuenda ndo ora kuàti'i ndo ma kuati ikan nuu ma ndra kumitiñu na jandondaa ndra yi, ta ndrakan yüvi ndra chìnuni kùu ndra ndia.

⁷ Ta cha'a' ña tüvi ìyo va'a ndo chi'in ma ndian kùu ta'an ndo ña chìnuni. Cha'a' yakan kùu yi ña töve koo vii ndo chi'in na takua kùuni Ndioo. Va'aga ña na jandeeni ndo ma kuati ja'a na chata ndo chi'in ma ndian kùu ta'an ndo, ta ku'va ndo ña na su'u maa na nuu ndo. ⁸ Va tava maa ndo na tüvi jà'a ndo takan, ti java vi'a maa ndo kùu ma ndian jà'a kuati, ti su'u ndo nuu ma ndian kùu ta'an ndo.

⁹ ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña ma ndian jà'a ma kuati kua takan, na tüvi ni ni'i na nuu koo na chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu? Yakan va koto kü'va ndo ña jànda'viña'a juuni ma meru ndo ndo. Vati taku ma ndra'ii ña kì'vi chi'in ma ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ma ñivi ña'a ña kì'vi chi'in ma ndra'ii yüvi ii vi, ta chi'in ma ndian jàka'nu ma ndioo yutun íí, ta chi'in ma ndra si'i, ¹⁰ ta ni ma ndra su'u, ni ma ndian kùuni nde'e ndatiñu inga ñivi, ni ma ndian chìní jà'a ndixi, ni ma ndian chàta'ani ka'an tu'un vata, ta ni ma ndian chàta'ani janda'viña'a; ndisaa ndiakan na tüvi ni ni'i na nuu koo na chi'in Ndioo nuu chà'nda ra tiñu. ¹¹ Nda ndyo'o ndian chìnuni

vitin, juuni takan jā'a ndo niku, va tava ma vitin cha ndākuu íí anima ndo jā'a ma Ndioo, ta cha jānandoo ra ndo, ta jāndondaa ra ndo ndia, chi'in sivi ma Racha'nu yo Jesucristu, ta chi'in ma Tati Íí ra, cha'a' ña cha ndō'iin ndo chi'in ra.

**Ìyo yi ña kumi va'a yo ma kuñu yo cha
jā'íí ma Racha'nu Ndioo yi**

¹²Chīnitu'in ña ìyo iin ndo ña kà'an te'en: “Kùu ja'a yo nda ña nikuuni ti cha ìyo va'a yo jā'a Ndioo”, kàti ndo. Ndicha ña takan kùu yi, va na yūvi ndisaa yi kùu ma ña va'a kuenda yo. Ta takan kùu yi, va juuni ìyo yi ña ja'a yo kuenda yo chi'in ma ña ja'a yo, koto jānda'viña'a yi yo ndia. ¹³Ta juuni ìyo inga tuku tu'un ña kà'an te'en ndia: “Ma ndayu ña chàchi yo ña kuà'an tichi yo iin ña va'a kùu yi kuenda yo, ta ma tichi yo iin ña va'a kùu yi kuenda ma ndayu.” Ta vaji takan kùu yi, va ma Ndioo ni jandi'i ra nuu ma ndayu chi'in ma tichio, vati ma kuñu yo töve ìyo yi ña chàtiñu yo yi kuenda ña na ki'vi yo chi'in nda ndian ni kuuni, ti ma kuñu yo kùu yi kuenda ña jàka'nu yi ma Racha'nu Ndioo, ta ìyo ra kuenda ña kumi ra ma kuñu yo. ¹⁴Yakan va tava cha ch̀to va'a ndo ña ma Racha'nu Ndioo, jānataku ra ma Racha'nu, juuni kua ikan ìyo yi ña koto ndo ña ma Racha'nu Ndioo ni janataku ra yo chi'in ma ndatu ra ndia.

¹⁵¿A tūvi chà'a ndo kuenda ña ma kuñu ta'ii'iin ndyo'o ndian ch̀nuni, juuni kùu yi kuenda ma kuñu Cristu ndia? Ta yu'u, ¿a va'a tu kà'in chi'in ndo ña na ndakoo ndo ma iti' Cristu, ta ki'vi ndo ja'a ndo ma ña kini chi'in ma ña tondo?, kùuni ndo. ¡Na vā'a' yi! ¹⁶¿A tūkuui cha'a ndo kuenda ña ma ora ndò'iin iin ra'ii chi'in iin ña tondo, ninduvi vi ndàkuu vi iin kuñuni? Vati ndava nda nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Ninduvi vi ni ndakuu vi iin kuñuni”, kàti yi. ¹⁷Yakan va tu ndyo'o cha ndō'iin ndo chi'in ma Racha'nu Ndioo, juuni kùuni yi ka'an yi ña, iin kuñuni kùu ndo chi'in ma Racha'nu Ndioo ndia, ti cha ndō'iin ma anima ndo chi'in ra.

¹⁸Yakan va na jaña ndo ña ki'vi ndo chi'in ma nda ndian ni kùuni, takua ki'vi ndo chi'in ma ñivi ña'a tondo a ma ndian yūvi ñasi'i ndo. Vati ma ndian jà'a takan, iin kuati ka'nu kùu yi kuenda juuni ma kuñu na. ¹⁹¿A tūkuui chà'a ndo kuenda ña ma kuñu ndo kùu yi takua kùu ma veñu'u ka'nu nuu ìyo

ma Tati Í Ndioo ña chā'a ma Racha'nu Ndioo nuu ndo? Vati na tüvi chà'nda maa ndo tiñu nuu ndo cha'a' ma kuñu ndo. ²⁰Ti ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña chā'a ra ña na koo ma Tati Í ra chí'in ndo, cha'a' ña ya'aga ya'vi tia'vi ma Cristu ora chí'í ra cha'a' ndo. Ta cha'a' yakan kùu yi ña ìyo yi ña jaka'nu ndo Ndioo cha'a' ndisaa ma tiñu va'a ña jà'a ndo chí'in ma kuñu ndo, vati kuenda maa ra kùu ndo vitin.

Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña tanda'a ma ñivi

7 ¹Vitin va ni ya'li katitu'un ndikoi nuu ndo naja kua kùuni ndo ndakatu'un ndo nui nuu ma tutu tāchi ndo. Ndicha ti va'aga kùu yi kuenda ma ndra'ii ña tu tüvi koo ñasi'i ndra. ²Va ma kuati kùu yi ña ma ndra'ii kì'vi ndra chí'in ma ñivi ña'a tondo, ta cha'a' yakan kùu yi ña va'aga ña na koo ma ñasi'i maa ndra, ta ma ñivi ña'a, va'aga ña na koo ma ii vi ndia. Ta takan töve kì'vi na tichi kuati chí'in inga ñivi. ³Yakan va taku ma ndra'ii, ìyo yi ña ku'va ndra ma ña kùuni ma ñasi'i ndra, ta ma ñivi ña'a kùu ñasi'i ndra, ìyo yi ña ku'va vi ma ña kùuni ma ii vi ndia. ⁴Vati ma ñivi ña'a, na kùu ka'nda maa vi tiñu nuu vi cha'a' ma kuñu vi, ti kuenda ma ii vi kùu yi. Ta ni ma ndra'ii na kùu ka'nda maa ndra tiñu nuu ndra cha'a' ma kuñu ndra, ti kuenda ma ñasi'i ndra kùu yi ndia. ⁵Yakan va koto kàti ndo ña na kùu kusu ndo chí'in ma ñasi'i ndo, ta ni ndyo'o ñivi ña'a juuni koto kàti ndo takan chí'in ma ii ndo ndia. Kùu ka'an ndo takan, va tu cha jāndo'iin tu'un ji'na ndo ña ni ja'a ndo takan kuenda ma uvi uni kivini kuenda ña ki'vi ndo ka'an ndo chí'in ndisaa tu'un ndaa kuenda Ndioo. Va ma ora cha yā'a, tajan ìyo yi ña ndo'iin ndiko ndo chí'in ma ñasi'i ndo. Takan ìyo yi ña ja'a ndo, ti koto ki'vi ma kui'na ma tichi kuñu ndo, ta kùuni ndo ki'vi ndo chí'in nda ndian nikuuni ndia.

⁶Ndisaa ma tu'un kà'in i'ya, kùu yi kuenda ña chùndayu'í ndo, ta tüvi kà'in chí'in ndo ña na ja'a ndo yi tuva tüvi kùuni ndo ja'a ndo yi ndia. ⁷Yu'u, kùunì ña ndisaa ndo na koo ma'iin ndo takua ìyo yu'u ña tüvi ìyo ñasi'ì, va ch̀toi ña töve takan ni kuu yi, ti siin siin kùu ma ñamani ña chà'a ma Ndioo nuu ta'ii'iin yo.

⁸Ta juuni kùunì ña na va'aga ña na tānda'a ma ndra yoko, ta juuni töve tānda'a ndiko ma ñivi ña'a ña k̀ndoo nda'vi ndia, ikan na koo na takua ìyo yu'u, kùunì. ⁹Va tu k̀ndee ndo,

tiá va'a ña na tanda'a ndo, koto kùuni ndo ki'vi ndo chi'in nda ndian nikuuni, yakan ti iin kuati ka'nu kùu yi.

¹⁰Va yu'u kà'in chi'in ndo, ña yöve tu'un mai kùu ma ña kà'in, ti tu'un Ndioo kùu yi, ña ma nda ndian nikuuni ña cha tãnda'a, na tüvi ìyo yi ña ndakoo ndo ma ta'an ndo. ¹¹Ta tu ndàkoo vi ma ii vi, va'aga ña na ndakimani ta'an vi ta ndo'iin ndiko vi chi'in ndra. Ta tu küuni vi, tajan va'aga ña na kindoo nda'vi maa vi ta tüva koo ma ii vi ndia. Ta juuni takan kùu yi chi'in ma ndra'ii ña na tüvi ìyo yi ña ndakoo ndra ma ñasi'i ndra ndia.

¹²Ta vitin va ni ka'an ndioi nuu inga tuku ndo cha'a' ña chàninì mai, ta yövi tu'un chà'a ma Racha'nu nui kùu yi, ña tu iin ra yani yo ña chìnuni, ta ma ñasi'i ra iin ña tüvi chìnuni kùu ña, juuni na küu ndakoo ra ña, tuva cha chā'a ña tu'un nuu ra ña kùu kundaka ra ña vaji iin ra chìnuni kùu ra. ¹³Ta tu iin ña chìnuni, ndaka ña iin ra tüvi chìnuni, indukuni na töve va'a ndàkoo ña ra, tuva cha chā'a ra tu'un nuu ña, ña kùu kundaka ra ña vaji iin ña chìnuni kùu ña ndia. ¹⁴Takan kàtì chi'in ndo, vati tu iin ña chìnuni ndàka ña iin ra tüvi chìnuni, ni ndakuu í ra jà'a ma Racha'nu, cha'a' ña ndo'iin ra chi'in ma ña chìnuni. Ta tu iin ña tüvi chìnuni ndaka ña iin ra chìnuni, juuni ni ndakuu í ña, cha'a' ña ndàka ña ma ra chìnuni ndia. Yakan va ma ora ni koo ndio ma se'e vi, juuni ni jandaku í ma Racha'nu Ndioo ma se'e vi, vaji kùu na se'e ma ndian töve chìnuni. ¹⁵Va tu iin ra tüvi chìnuni ya'a janini ra ña kùuni ra ndakoo ra ma ña kùu ñasi'i ra ña chìnuni, na ku'va ña ña na kee ra ku'un ra. Ta indukuni kùu yi tuva iin ña tüvi chìnuni ya'a jànini ña, ña kùuni ña ndakoo ña ra, na ku'va ra ña na kee ña ku'un ña ndia. Tu takan ta'an chi'in ma ndian tanda'a ndian chìnuni, töve janini na ña koo na chi'in ma ndian tanda'a chi'in na endeeni. Vati Ndioo kächin ra ndo kuenda ra, ti kùuni ra ña na koo vii ndo chi'in ta'an ndo. ¹⁶Yakan va taku ndyo'o ñivi ña'a ña chìnuni, takan ìyo yi ña koo vii ndo chi'in ma ndra kùu ii ndo ña tüvi chìnuni, ti tüvi chìto ndo tuva kùu jakakú ndo ra, cha'a' ña kùu ndo ñivi ña'a chìnuni. Ta juuni takan ìyo yi ña koo vii ma ndra chìnuni chi'in ma ñasi'i ndra ña tüvi chìnuni, ti tüvi chìto ndo tuva kùu jakakú ndo ña cha'a' ña kùu ndo ma ndra chìnuni.

¹⁷Yakan va na tüva kùu, jin ndian tanda'a kùu ndo a töve, va ìyo yi ña koo vii ndo naja kua kùuni ma Racha'nu ña koo ndo, ta naja kua kùu ndo ma ora kächin ra ndo. Tand'i ma tu'un i'ya, kätitu'in yi nuu ma ndian chìnuni ta nuu ñuu kuà'in, ikan na jachi'in na yi. ¹⁸Ta tu ìyo nda yo kùu ndra'ii ña kächin Ndioo ña cha tā'nda ma ñii nuu ika, koto jà'ani ndra ña ndra yüvi ta'nda ñii nuu ika kùu ndra. Ta tu ìyo nda yo kächin Ndioo ña takä'an ta'nda ma ñii nuu ika, na tüvi ìyo yi ña jakuuni ndra ja'a ndra yi tuva tüvi chàta'ani ndra ja'a ndra yi ndia. ¹⁹Vati taku kuenda Ndioo, na tüva kuu tuva ta'nda ma ñii nuu ika yo a tüvi, ti ma ña kùuni ra kuu yi ña na jachi'in yo ma ña kà'an ra. ²⁰Yakan va ta'ii'iin yo ìyo yi ña ndoo yo koo yo takua kùu yo ma ora kächin Ndioo yo. ²¹Vati tu kùu ndo ma ndian kùu musu ña tüvi ni'i ma ya'vi, ma ora kächin ma Racha'nu Ndioo ndo, na nākanini ndo cha'a' yi, vati tu cha iin tiempu ña kuu kee nuna ndo, na nanduku ndo iti' va'a tiá ja'a ndo yi. ²²Vati taku maa yo kächin ma Racha'nu Ndioo yo ora kùu yo musu ma inga na niku, va ma vitin kùu yo ndian chàkuu nuna kuenda ra ña jàkakú ra yo nuu ma kuati jà'a yo. Ta indukuni kua ikan kùu yi chi'in maa yo tüvi kùu musu na niku, ta vitin kächin ra yo kuenda ña na ndakuu yo ndian kùu musu ma Racha'nu Cristu. ²³Ti ma Racha'nu Ndioo, ya'aga ya'vi tia'vi ra cha'a' ndo, ta cha'a' yakan kùu yi ña kùuni ra ña na kuu ndo musu ra, ta tüvi ku'va ndo ndo kuenda ña kùu ndo musu ma ñivi ñuñivi. ²⁴Yakan va ndyo'o yani ndian chìnuni, yu'u chànini ña na ndoo yo koo yo takua kùu yo ma ora kächin ma Racha'nu Ndioo yo kuenda ra.

²⁵Va taku kuenda ma ndian takä'an tanda'a, na tüvi ìyo ni'iin tu'un ña kà'in kuenda ma Racha'nu nuu na, va juuni kùu katitu'in ma kua chànini kuenda na, cha'a' ña kùu iin ra ìyo tundeenì va'a chi'in Ndioo, ti kùnda'vini ra yu'u. ²⁶Yakan va yu'u katì ña va'aga ña na ndoo yo koo yo takua kùu yo ma ora kächin ma Racha'nu Ndioo yo, cha'a' ña ndetiñu ña ìyo yo ma tiempu i'ya ma vitin. ²⁷Yakan va ndyo'o yani ndian cha ìyo ñasi'i ndo, va'aga ña na nānduku ndo naja kua ndakoo ndo ña. Ta tu ndra tüvi ñasi'i, va'aga ña, na tända'a ndo ndia. ²⁸Ndicha ti na yüvi kuati kùu yi tuva tända'a ndo, ta juuni na yüvi kuati kùu yi tuva tända'a ma ñivi ña'a ndia. Va ma tiempu ya'a ndetiñu ni kuu yi tiá iti' nuu, ta ma ndian tända'a

ni nde'e na tundo'o ma ñuñivi i'ya. Ta cha'a' yakan kùu yi ña kà'in chi'in ndo ña na tãnda'a ndo, ti tũvi kùuni nde'e ndo ma tundo'o ikan.

²⁹ Yakan va ndyo'o yani ma ña kùuni ka'in chi'in ndo kùu yi ña tiania tiempu kùu yi ña kìndoo yo koo yo ma ñuñivi i'ya. Yakan va nda ma kivi i'ya ta iti' nuu, taku ndyo'o, ndra cha tãnda'a, na tũvi ìyo yi ña ya'a nakanini ndo cha'a' vi. ³⁰ Ta juuni taku ma yo ya'a nda'vi kùuni, na sii kuuni na takua kùu ndian sii kùuni, ta ma ndian sii kùuni ta ndiakan na kùuni na kua ndian ya'a nda'vi kùuni. Ta maa yo jàta ndatiñu, na tũvi ìyo yi ña ya'a sii kuuni ndo cha'a' ma ndatiñu na ndia. ³¹ Ta indukuni takan kùu yi, chi'in maa yo nànduku naja kua koo va'a yo iti' nuu, vati na tũvi ìyo yi ña ya'a nakanini yo cha'a' yi, ti ma ñuñivi ña ìyo yo i'ya, chani chaa ma tiempu ña ni naa yi ndia.

³² Takan kà'in chi'in ndo, ti na tũva kuuni ña nakanini ndo cha'a' ma ña ìyo ma ñuñivi i'ya. Vati taku ma ndra tũvi nì tanda'a, ndrakan chìtu'un ndra cha'a' tiñu ma Racha'nu, ta naja kua kùu jakuu ndra ma ña kùuni ra ndia. ³³ Va tu ma ndra cha tãnda'a kùu ndo, tajan ikan nakanini ndio ndo cha'a' ña naja kua kùu nani'i ndo ma kua koo va'a ndo ma ñuñivi i'ya, ta cha'a' ña naja kua ja'a ndo ta kìndoo va'a ndo chi'in ma ñasi'i ndo. ³⁴ Yakan va ìyo uvi nuu ma kua chà'nini ra. Ta juuni kua ikan kùu yi chi'in ma ñivi ña'a ña kìndoo nda'vi, ta ma ñivi ña'a ña tũvi nì tanda'a, ti vikan endee chìtu'un vi cha'a' ma ña kùuni ma Racha'nu, ta cha'a' ña naja kua kùu koo í vi chi'in kuñu vi, ña jàka'nu vi ra chi'in ndisaa anima vi. Va taku ma ñivi ña'a ña cha tãnda'a, ti vikan nàkanini vi cha'a' ña naja kua kùu ja'a vi ta nani'i vi naja kua koo va'a vi ma ñuñivi i'ya, ta naja kùu ja'a vi kuenda ña na kindoo va'a vi chi'in ma ndra kùu ii vi ndia. ³⁵ Vati chi'in ma tu'un kà'in nuu ndo i'ya, na tũvi kà'in yi kuenda ña jà'nini ndo, vati kà'in yi nuu ndo, ti chìtoi ña iin ña va'a kùu yi kuenda ña na nani'i ndo naja kua koo koo ndo ndian iñu'u, ta naja kùu tiin va'a ndo ma iti' kuà'an ma Racha'nu, ta tõe nàkanini ndo jakesiin ndo ndo ma iti' ra.

³⁶ Va tu ìyo yo chà'nini ña va'aga ña na koo ii ma ñivi ña'a se'e ndo, ti cha kua kuyatin ma kuiya ña koo ii vi, va'aga ña na koo maa ma ii vi tuva takan chà'nini ndo. Vati yũvi kuati

kùu yi tu tanda'a vi. ³⁷Va tu ìyo yo chà'nini va'a chi'in ndisaa anima ndo ña na kindoo ma'iin ma ña'a se'e ndo, juuni ña va'aga kùu yi tu töve tanda'a ña ndia. ³⁸Yakan va iin ña va'a kùu yi tuva chà'a ndo ma se'e si'í ndo ña tanda'a vi, va iin ña va'aga kùu yi tuva na kù'va ndo vi ña tanda'a vi ndia.

³⁹Ta juuni taku ma ñivi ña'a ña cha tãnda'a, na tüvi ìyo yi ña ndakoo vi ma ndra kùu ii vi, ora juuni kùu ndra, ndra ndito, va tu ma ndra kùu ii vi cha chi'í ndra, tajan cha ìyo va'a ndiko vi ña kùu koo ndiko ma inga ii vi tuva kùuni vi, va nda tuva kùu ndra, ndra chìnuni tu'un Ndioo. ⁴⁰Va yu'u chà'nini ña va'aga kùu yi kuenda ña tuva na köoga inga ii vi. Takan chà'nini yu'u, vati kua ikan kùuni ma Tati Í Ndioo ìyo chi'in.

Paulu kàtitu'un ra naja kua ja'a ma ñivi ña sokó na ña chàchi na kuenda ndioo yutun ña jà'a juuni maa na

8 ¹Vitin va kùuni katitu'in nuu ndo naja kua ja'a ndo ña sòkó ndo ma ña chàchi ndo kuenda ma ndioo yutun. Ndicha va'a ña, ndisaa yo ìyo chinituni kùunio cha'a' ma ña jaka'nu yo. Ta vaji takan kùu yi kuenda yo, ìyo yi ña koto yo ña ma ña chito yo jà'a yi ña ya'a jandotayi yo yo. Ta ña'a töve tindee yi yo ña kua'nu ndisaa yo chi'in yi. Va tu kùuni yo nde'e yo ma ndian ta'an yo ta chà'a yo tundeeni nuu na, ni kua'nu va'a ndisaa yo. ²Ta tu ìyo nda ndyo'o chà'nini ndo ña ya'a ìyo kua'a' chinituni ndo, kùuni ndo. Na tüvi ndicha tu takan chà'nini ndo, vati takä'an koo chinituni ndo kuenda ma tu'un ndaa, takua ìyo yi ña koo yi. ³Va Racha'nu Ndioo cha nàkoto va'a ra ndisaa ma ndian ya'a kùuni nde'e ra.

⁴Ta cha'a' ña sòkó ndo ma ndayu chàchi ndo nuu ma ndioo yutun, chito va'a yo ña na tüvi ndioo ndicha kùu ma yutun ikan. Vati cha chito va'a yo ña uvanuu Ndioo kùu ra ña ìyo ra, ta tüvi inga ra. ⁵Ta vaji kàti ma ñivi ña ìyo kua'a' nuu ndioo iti' ni kuuni a ma nuñu'u' ñuñivi i'ya a ma andivi, ta ndiakan chà'nini na ña ìyo kua'a' nuu ndioo yo ta kua'a' nuu ra kùu chito'o yo. ⁶Va taku maa yo, ti cha chà'a yo kuenda ña, uvanuu Tatá yo Ndioo kùu ra ña ìyo. Vati ma Racha'nu Tatá yo kùu ra ma ra jätuvi ndisaa nakuyi, ta cha'a' yakan kùu yi ña ìyo yo kuenda ra. Ta juuni uvanuu chito'o yo ìyo, rakan kùu ra ma Racha'nu Jesucristu. Ta cha'a' ra kùu yi ña ìyo ndisaa

nakuyi ma ñuñivi i'ya, ta cha'a rakan kùu yi ña ndito yo nda vitin.

⁷Va na yüvi ndisaa yo ndian chìnuni chìto yo ma tu'un i'ya. Vati tañu yo ìyo ndian takani jàka'nu na ma ndioo yutun niku, ta nda vitin chànini na ña ma ndioo yutun ikan iin ña ndicha kùu yi. Yakan va ora chàchi na ma ndayu ña sòkó na kuenda yi. Ta tava ya'a vita ma anima na, yakan va jànda'viña'a yi na, ta chànini na ña jàndokini yi na jà'a ma ndayu ikan. ⁸Va taku ma Racha'nu Ndioo, ti tüvi tì'i ra kuenda yo cha'a' ña chàchi yo ma ndayu ikan a tüvi. Vati na yüvi cha'a' ña chàchi yo ma ndayu ikan kùu yi ña ni ndakuu va'aga yo, a ni ndakuu kiniga yo tuva tüvi chàcho yi ndia. ⁹Va ìyo yi ña ja'a ndo kuenda nuu ndo chi'in ma ña chànini ndo ña kùu ja'a ndo nda ña nikuuni, ti koto jakoyo ndo ma ndian vita anima ña chìnuni ma tu'un Ndioo ma tichi kuati. ¹⁰Vati tu ìyo nda yo chìnuni ña nde'e ña ka'iin ndo chàchi ndo ma tichi ma veñu'u nuu ka'iin ma ndioo yutun, ndita'an ma ndian ta'an ndo ña vita anima ña chìnuni ma tu'un Ndioo, ta juuni ndiakan ña chànini na ña ndokini na jà'a ma ndayu ikan, kìcha'a na ña chàchi na yi ndia. ¹¹Yakan va tu takan chànini ndo ja'a ndo cha'a' ña ya'a ìyo chinituni ndo, kùuni ndo, na yüvi ña va'a kùu yi, ti jà'a ndo ña kōyo ma ndian vita anima tichi ma ña kini, vati ma Racha'nu Cristu, juuni chi'í ra cha'a' na ndia. ¹²Vati tu cha'a' ma ña jà'a ndo jà'a yi ña jàkesiin yi ma ndian vita anima ma ikan na ki'vi na iti' kini kuenda na, tajan kùuni yi ka'an yi ña iin kuati ka'nu kùu ma ña jà'a ndo kuenda ma Racha'nu Cristu ndia. ¹³Yakan va tu cha'a' ma ndayu chàchì kùu yi ña jà'i ña na koyo ma ndian ta'in ña chìnuni ma tichi kuati, tiá va'a ña na kächigai ma ndayu ikan, ikan töve jà'i ña na koyo na ma tichi kuati.

Ìyo ndatu ma ndra tatun Jesuu ndia

9 ¹Yakan va cha chìto va'a ndo ña kùu ja'i ña kakú nunai, ta kùu iin tatun Jesuu, ta juuni cha chìto ndo ña ndē'i ma Racha'nu yo Jesuu ndia. Ta juuni ndyo'o kùu ma ndian kùu ma tiñu jà'i, ti cha'a' tu'un kàtitu'in kùu yi ña na chinuni ndo ma tu'un ra. ²Va ìyo ñivi ña chànini na ña yüvi ra tatun Jesuu kùu, kùuni na. Va taku kuenda maa ndo ti cha chìto va'a ndo ña ndicha ña tatun ra kùu, vati jàndakui ndo ña na kùu ndo

ndian chìnuni tu'un ma Racha'nu, ta yakan jàna'a kachin yi ña ndicha ña kùì tatun ra.

³Ta vitin va ni ka'an ndioi ma tu'un i'ya kuenda ma ndian kà'an chatai: ⁴Taku yu'u ra kùu tatun Jesuu, ìyo yi ña ku'va ndo ma ña kachi ta ko'i. ⁵Ta juuni töve kuati kùu yi tuva tanda'i chi'in iin ña'a ña chìnuni, takua ìyo ñasi'i ndra inga ma ndra kùu tatun Jesuu, ta ndra kùu yani ma Jesuu, ta Petu' ndia. ⁶¿A chànini ndo ña Bernabé ta yu'uni kùu ndi ña na tüvi ìyo yi ña ku'va ndo ña kachi ndi, cha'a' ña tüvi jàña ndi ña jatiñu ndi chi'in nda'a' ndi?, kùuni ndo. ⁷¿A yo kùu jatiñu saani ma tiñu jandaru, ta tia'vi maa ndra cha'a' ma ña kachi ndra?, kùuni ndo. ¿A nda ra jàtiñu tichi ku'u ta tàchi ra yutun tata, ta töve kùu kachi ra ma chiti run ora ni keta yi?, kùuni ndo. Ta indukuni takan kùu yi kuenda ma yo jakuenda mvechala, vati ìyo yi ña ko'o ra ma lechi ri ora ìyo ra' ma ndika ri ndia. ⁸Ta koto nàkanini ndo ña tu'un yu'u maani kuu ma ña kàtitu'in nuu ndo, vati ndava nda nuu ma tutu Ley Ndioo ña tãa Moisés, takan kà'an yi ndia. ⁹Ta te'en kà'an yi nuu yi: “Na v'a'a ti'i yo xikima yu'u ma jundiki ora jàtiñu ri ña chànu ndri chata ma chiti trigu”, kàti yi. Va ma Racha'nu Ndioo na tüvi kà'an ra ma tu'un ikan kuenda ma jundikini, ¹⁰vati juuni kà'an ra yi kuenda maa yo, cha'a' ña na nanduku yo naja kua koo va'a yo. Vati taku ma ndra ta'vi ma ñu'u', kuenda ña tàchi ndra, jà'a ndra yi ti ch̀to ndra ña ni ni'i ndra ma nii ma ora ni keta yi. Ta indukuni takan kùu yi chi'in ma ndian jàkoyo ma nii, ti cha ch̀to na ña ni kachi na yi ndia. ¹¹Yakan va tu ndyu'u, takan jàtiñu ndi chi'in ndo kuenda ña na chìnuni ndo ma tu'un Ndioo, juuni kua ikan ìyo yi ña tindee ndo ndyu'u jitu ita'vi nakuyi ndia. ¹²Ndicha ti ìyo yi ña tindee ndo inga ndra kùu tatun Jesuu, va ìyoga yi ña tindee ndo ndyu'u kua ndrakan.

Ta juuni ch̀to ndi ña iin ña va'a kùu yi tu chikan ndi ma ña ch̀niñu'u ndi nuu ndo, va na küuni ndi ja'aga ndi yi, ti kùuni ndi jandeeni ndi, nda ni kuuni ta'an chi'in ndi, ta takan na chaa ma tu'un va'a cha'a' Jesuu nuu ndo, ta ni'iin nakuyi töve chàsi nuu yi ma iti' kua kuita kuati yi. ¹³Ta juuni cha ch̀to va'a ndo ti taku ma ndian jàtiñu kuenda ma veñu'u ka'nu ñivi judú, juuni nuu ma ndayu ña sòkó ma ñivi ña ìyo kuenda ma veñu'u ikan ìyo yi ña ni'i na ma ña kachi na ndia.

Yakan va kùuni yi ka'an yi ña ma ndian jàkuenda ma chito naá, nuu sòkó na ma kiti ña chà'ni na kuenda Ndioo, juuni ìyo yi ña kachi na ma sa'an ikan cha'a' ma tiñu jà'a na ndia. ¹⁴Ta juuni maa ma Racha'nu kùu ra ña kà'an ra ña tandi'i ma ndian chìnuni ña kàtitu'un tu'un va'a cha'a' Cristu, ìyo yi ña juuni nuu ndian chìnuni tu'un ikan, nde'e na ta kachi na ndia, kàti ma Racha'nu. ¹⁵Va yu'u ni'iin cha'a' takà'an ndakain ma ña chiniñu'i nuu ndo cha'a' ma ña kà'in tu'un Ndioo, ta juuni töve tàì tutu i'ya nuu ndo kuenda ndàkain iin nakuyi nuu ndo ndia. Tu kuenda yu'u va'aga tu kuvì cha'a' ma ña ja'i, ta ikan ni'iin na kùu namaa na ma ña ka'nu jà'i ña katitu'un saani yi nuu ma ñivi ndia.

¹⁶Vati tu yu'u kàtitu'in ma tu'un Ndioo, na tüvi ja'i yi kuenda ña jandotayì yu'u nuu ndo, ti ma Ndioo tãchi ra yu'u ña ja'i ma tiñu ikan. Va tu tüvi jà'i yi, nda'vi kuunì ti Ndioo ni jande'e tundo'o nui tuva tüvi jà'i yi. ¹⁷Yakan va tu kàtitu'in ma tu'un ra cha'a' ña kua ikan kùuni mai ja'i yi, tajan ma Racha'nu Ndioo ni ku'va ra ma ya'vì. Tatu töve kùunì ka'in yi, va cha'a' ña Ndioo tãchi ra tiñu i'ya nui ña na ka'in yi, yakan va takan ìyo yi ña ja'i yi. ¹⁸Yakan va, çndava kùu ma ya'vì ña ni'ì cha'a' ña kàtitu'in ma tu'un Ndioo?, kùuni ndo. Va ma ya'vì ni'ì kùu ma ña chisii animai ña kùunì ora kàtitu'un saani ma tu'un va'a Ndioo nuu ma ñivi, ta na tüvi chikain ni'iin nakuyi nuu na cha'a' ma tiñu jà'i, vaji cha takani kùu ja'i yi.

¹⁹Vati taku yu'u, ti na tüvi kui musu ni'iin ñivi niku, va vitin cha kachin kuenda kùu musu ndisaa ndo, ti takan kùu jakanai tiá kua'a' ñivi kuenda Ndioo. ²⁰Vati ora kàtitu'in nuu ma ñivi judú, juuni jà'i ma kua takani jà'a na, ikan na kùu kicha'a na chinuni na tu'un cha'a' Jesucristu. Ta ora kàtitu'in nuu ma ndian ndikun chata ma ley ña tãa Moisés, juuni jà'i ma takua jà'a na, vaji tüvi chà'nda ma ley ikan tiñu nui, va takan jà'i ikan, takan kuu kicha'a na chìnuni na tu'un cha'a' ma Jesucristu. ²¹Ta juuni ora kàtitu'in yi nuu ma ndian yüvi judú, ndian töve tiñu'u ma tu'un Ley Ndioo ña tãa Moisés, vati ma ña jà'i kuu ma takua jà'a na, ikan na kicha'a na chìnuni na tu'un cha'a' ma Jesucristu. Ta ña'a, tüvi kùuni yi ka'an yi ña töve tiñu'i ma tutu Ley Ndioo, cha'a' ña ndikun gai chata ma Racha'nu Cristu chi'in ma tu'un ley ña jàna'a ra ndia. ²²Ta ora kàtitu'in yi nuu ma ndian tüvi chìnuni va'a ma

tu'un cha'a' Jesucristu, ti ndian vita anima kùu na, indukuni jà'i ma takua jà'a ndiakan. Ta ndisaa yakan jà'i yi, cha'a' ña kùuni ña na kakú uvi uni na, tuva takan kùu yi. ²³Ja'i tandi'i yakan, cha'a' ma tu'un va'a cha'a' Cristu, ikan na sii kùuni, ti juuni Ndioo chā'a ra ña na kuu katitu'in yi.

²⁴Ta juuni cha ch̀to va'a ndo, ti taku ma ndian ch̀nu, ìyo yi ña kunu ni'i ndisaa na, va uvanuu na kùu ma ndian ìyo yi ña jakanaa. Yakan va indukuni kua ikan ìyo yi ña kunu ni'i ndo kuenda ma Racha'nu Ndioo, ikan na jakanaa ndo ra ndia.

²⁵Vati taku ma ndian j̀ndova'a na na kuenda ña kusiki ta'an na chi'in inga na, ìyo yi ña nduva'a kumi na ma kuñu na. Ta ndisaa yakan jà'a na yi, ti kùuni na jakanaa na ma korona ña kundii xini na ña kùu takua kùu ma nda'a yutun ña numi kuiini xii yi. Va taku maa yo ti j̀ndeeni yo cha'a' ña kùuni yo jakanaa yo ma ya'vi yo ña endee t̀ve ni chaa tiempu ña ni ndi'i yi. ²⁶Vati taku yu'u, na t̀vi ch̀ta'anì ña kunu mai takani tu t̀ve chai ma nuu ndi'i yi. Ta juuni t̀ve ch̀ta'anì ña kanì ña kusikì chi'in chikì tu t̀ve va'a nani ma chikì kanì ti na kùu j̀kanai tuva takan jà'i. ²⁷Ti ma ña jà'i kùu yi ña nduva'a jande'i tundo'o ma kuñui, cha'a' ña kùuni ña na ja'a yi takua kuuni mai. Vati tu t̀vi ja'i ma takan, tajan kùuni yi ka'an yi ña na t̀vi nda kuenda kùu, ti jañai ma iti' Ndioo, vaji cha k̀titu'in ma tu'un ra nuu ma inga ñivi. Va yu'u, t̀ve j̀chi'in yi kuenda juuni mai.

Paulu j̀kuninaa ra ma ndian j̀ka'nu ma ndioo yutun

10 ¹Ndyo'o yani koto nàani ndo ma ña jà'a ma ndian kùu ñivi yo ndian chiyo taji'na, ma ora t̀ndikun na kuà'an na ma chata viko ña ìyo sukun jà'a ma Racha'nu. Vati tandi'i ndiakan k̀tachiyo na iti' chata ma tañu'u jà'a ma Racha'nu ma tiempu ikan. ²Ta takan kùu yi ña ma tiempu t̀ndikun na kuà'an na chata ma viko chi'in Moisés, nda ma tiempu ikan kùu yi ña ndō'iin na chi'in ra, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña kùnduta na chi'in Moisés ma tichi tañu'u ta chi'in tañu viko ikan ndia. ³Ta juuni tandi'i ma ñivi ikan ch̀chi na ma ndayu va'a ña Ndioo j̀tuvi ra kuenda na chi'in iin tiñu ka'nu. ⁴Ta juuni chi'in inga tiñu ka'nu, Ndioo chā'a ra ña ch̀i na ma takuii va'a ña kàna ma nuu ìyo kava ma tichi iti' kuà'an na, ti takuii ikan kùu ma Cristu, vati maa ra kùu ra ña t̀ndee ra

na, ikan na töve nayi ta'an na ma nuu kuà'an na. ⁵Vati cha yati tandi'i ma ñivi jächika na iti' Racha'nu Ndioo, vaji jāna'a ra kua'a' ndatu ra nuu na. Ta Ndioo töve sii kùuni ra ña jā'a na takan, yakan va ndisaa ndiakan, chí'í na ma tichi ku'u nuu chākunuu na.

⁶Tandi'i ña kūu i'ya, jāna'a yi ti na vä'a jà'a yo ña nànduku yo ma ña kini takua jā'a ndiakan, ti koto ta'an yo takua tā'an na. ⁷Yakan va koto jāka'nu ndo ma ndioo yutun, takua jā'a kua'a' ma ndian kūu ñivi yo ña chíyo taji'na niku. Vati ndava nda nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi chata na: “Ma ñivi ikan, chāchi na, ta chí'í na, ta ora chínu jà'a na takan, tajan kīcha'a ndio na tàcha'a na kuenda jàka'nu na ma ndioo yutun”, kàti yi.

⁸Ta koto kí'vi ma yo kùu ndra'ii chí'in ma ñivi ña'a yüvi ñasi'i ndra, ta ma ñivi ña'a chí'in ma ndra yüvi ii vi ndia, ti kua ikan jā'a ma ndian kūu ñivi yo niku. Vati cha'a' ña jā'a na takan kùu yi ña chí'í nda oko uni mii na iin kivini jā'a ma Racha'nu Ndioo. ⁹Ta juuni na tüvi ìyo yi ña kí'in yo ku'va ma Racha'nu Cristu, takua jā'a iin ma ndian kūu ñivi yo ndia. Vati cha'a' ña takan jā'a na, yakan va jā'a ma Racha'nu ña na kachi ma koo na, ta chí'í na ndia. ¹⁰Ta koto kǎ'anti'ini ndo chata ma Racha'nu, takua jā'a na ndia, vati cha'a' ña takan jā'a na, yakan va tāchi ra ma tati jàkuu tiñu nuu ra ña na ka'ni yi na.

¹¹Ndisaa ña tā'an ma ndian kūu ñivi yo ndian chíyo taji'na, jāna'a yi nuu yo naja kua jā'a ma Racha'nu Ndioo. Ta tāa ra yi nuu ma tutu ra kuenda ña kindoo yi chí'in yo ndian ìyo ma kivi nuu ndi'inia, ikan na koo tu'va yo chí'in ma tu'un ra. ¹²Yakan va iin nda ndyo'o chà'nini ndo ña cha ìyo va'a ndo, kùuni ndo, tiá va'a ña na ja'a ndo kuenda nuu ndo, koto jandi'i ra nuu ndo ndia. ¹³Vati ña na koto ndo ña ndisaa ma kuati ña kùuni ndo koyo ndo tichi, indukuni kùu yi chí'in ma kuati ña kùuni koyo tichi nda ndian nikuuni ìyo ma ñuñivi. Ta ndicha va'a ti Ndioo ìyo tundeeni ra chí'in ndo, yakan va ndisaa tiempu ña kùunio koyo yo tichi ma kuati ikan, töve chà'a ra ña kùu yi tiá ka'nu kua kuu jandeeni yo, vati juuni jāna'a ra iti' va'a nuu kuu kakú yo tichi yi, ikan na kuu jandeeni yo yi.

¹⁴Yakan va ndyo'o yani ma ndian ya'a kùunì nde'i, kàtitu'in nuu ndo ña na numini jaña ndo ña jàka'nu ndo ma ndioo yutun. ¹⁵Ta ch̀itoi ña kùu ndo ndian ìyo chinituni va'a, yakan va na ka'an ndo chí'in tu ndicha kùu ma ña ni

kà'in chi'in ndo. ¹⁶Vati taku ora chà'a yo ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo, ma ora ni ko'o yo ma kopa vinu í ña kùu ma nii Cristu, ikan kùu ma nuu ndò'iin yo chi'in ma ndian chìnuni ña ìyo kuenda Cristu, ti chāti ra nii ra cha'a' ma kuati yo. Ta taku ma ora chà'nda kuatio ma paan ña ni kachi yo ña kùu kuenda kuñu Cristu, ma ikan juuni jàna'a yi nuu yo ña ndò'iin yo chi'in ma kuñu ra ndia. ¹⁷Yakan va vaji kua'a' ñivi kùu yo, va ndisaa yo ndàkuu yo iin ñivini cha'a' ña chàchi yo iin paani.

¹⁸Na kuku'uni ndo takua jà'a ma ñivi ñuu Israel niku, vati ndiakan chàchi na ma sa'an ña chà'ni na ta sòkó na nuu ma chito naá kuenda jàka'nu na ma Racha'nu Ndioo, ikan na ndo'iin na chi'in ra, ta kùu na iin ñivini ndia. ¹⁹Va chi'in ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo i'ya, na tüvi kùuni ka'in ña chànini ña ìyo nda kuenda ma ndioo yutun, ta juuni töve chànini ña ìyo nda kuenda ma sa'an kiti ña sòkó na nuu yi ndia, takua chànini ndiakan. ²⁰Takan kàtitu'in nuu ndo, vati ìyo ma yo tüvi chìnuni tu'un Cristu ña, juuni sòkó na yi kuenda ña jàka'nu na ma tati xaan ikan, ta yüvi nuu ma Racha'nu Ndioo, ta yakan tüvi kùuni ja'a ndo yi. Yakan va kàtitu'in yi nuu ndo. ²¹Vati na kùu ko'o ndo ma vinu ña ka'ìin tichi copa ma Racha'nu, tuva juuni chì'i ndo ma vinu ña ka'ìin tichi copa ma tati xaan ndia, ta juuni na kùu kunandi ndo mesa ma Racha'nu, tuva juuni chùnandi ndo mesa ma tati xaan ikan ndia. ²²Ta juuni, ¿a va'a tu ja'a ndo ña ndoxaani ma Racha'nu Ndioo chi'in yo cha'a' ma ña kini ña ja'a yo?, kùuni ndo. ¿A chànini ndo ña ìyo tiaga ñandee ndyo'o kua maa ra?, kùuni ndo.

**Kùu ja'a yo nda ña kùuni maa yo, va ìyo yi
ña ndakimani yo ma inga ñivi ndia**

²³Ndicha ña ìyo ma yo kà'an ña kùu ja'a yo nda ña kùuni maa yo, kàti yo, va na yüvi ndisaa yi kùu tindee yi yo ti tüvi chà'a yi tundeeni yo chi'in ta'an yo. ²⁴Ta na tüvi ìyo yi ña nanduku yo ña va'a kuenda juuni maa yo, vati va'aga ña na nanduku yo ña va'a kuenda inga ma ñivi ta'an yo.

²⁵Ta na kachi ndo tandi'i nuu ma sa'an ña kuya'vi ma veto'o, ta na näkanini ndo tuva sa'an ña cha sòkó na nuu ndioo yutun kùu yi, a töve. ²⁶Takan kàti chi'in ndo, ti maa

ma Racha'nu Ndioo, kùu ra ma chito'o ma nuñu'u' ñuñivi i'ya chi'in ndisaa ña ìyo nuu yi ndia.

²⁷Tatu ìyo iin ma ndian tüvi chìnuni ña jainvita na ndo ña na ku'un ndo kukachi ndo chi'in na ma ve'e na, na ku'un ndo tuva kùuni ndo, ti kuu kachi ndo nda nuu ndayu nikuuni, va'a ga ña na töve ndakatu'un ndo tuva ndayu ña cha sōkó na nuu ndioo yutun ña jàka'nu na kùu yi a töve. ²⁸Ta vitin tu ìyo inga nda yo jainvita na ndo ma ve'e na, tajan ma ora ni kachi ndio ndo, kätitu'un ndio na nuu ndo ña ma ndayu ña cha sōkó na nuu ma ndioo yutun kùu yi, kati na. Tu takan kùu yi va'aga ña na kächì ndo yi, ti koto ja'a ndo ña na v'a'a kùuni ndian kà'an yi nuu ndo. ²⁹Ta ma tu'un ña, já kätitu'in i'ya ña cha'a' ña kacho ma sa'an, ti vaji tüvi kuati kùu yi kuenda ndo va kuenda inga na, chïto a kuati kùu yi kuenda na.

Ta tu takan ta'an chi'in va'a ga ña töve kachi yi, ikan na töve tiso na kuati nui cha'a' yi, jin ma ña va'a kùu yi kuendai tu kachi yi, va iin ña ya'a ika kùu yi kuenda ma chìnituni ndiakana. ³⁰Ta tu yu'u chà'i ta'vindioo cha'a' ma ña ni kachi, çta naja kà'an ma ñivi ña yüvi ña va'a kùu ma ña jà'i?, ta kuenda yu'u kùu yi iin ña va'a ja'i kùuni kuenda ma Ndioo. ³¹Yakan va tuva chàchi ndo, a ch'i ndo, a jà'a ndo inga tuku tiñu va'a, na ja'a ndo yi va kuenda ña jàka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo. ³²Ta koto jàna'a ndo nuu ma ñivi ni'iin nakuyi ña tüvi va'a chà'nini na, ikan na tiso na kuati ndo cha'a' yi, ni nuu ma ndian judú, ni nuu ma ndian yüvi judú, ta ni nuu ma ndian ìyo kuenda ma veñu'u Ndioo ndia. ³³Vati yu'u va'aga ña na nandukui naja kua koo sii ma ndisaa ñivi chi'in ndisaa ma ña jà'i, ta tüvi jà'i ma ña chàta'ani mai a ma ña va'a kuendai chà'nini, ikan na kuu ni'i na nuu kakú na.

11 ¹Yakan va na ja'a ndo ma takua jà'i, ti yu'u juuni takan jà'i ma takua jà'a Cristu ndia.

Ndisaa naja kua jà'a ma ñivi ña'a ña ìyo kuenda Ndioo

²Yakan va yu'u chisij ta tiñu'i ndo, vati chàku'uni ndo yu'u cha'a' ndisaa ma nakuyi jà'a ndo, ta cha'a' ña cha kīcha'a' ndo jàchinu ndo ma tu'un va'a ña kätitu'in nuu ndo. ³Va ma ña kùuni ña koto ndo, kùu yi ña ma Racha'nu Cristu, kùu ra ra kuxini nuu ndisaa ma ndra'ii, ta ma ndra'ii kùu ndra iin

ndra kuxini nuu ñasi'i ndra, takua ma Racha'nu Ndioo kuxini ra nuu ma Cristu ndia. ⁴Vati tu iin ra'ii chàsi ra iin nakuyi xini ra ma ora kà'an ra chi'in Ndioo, a ora kà'an ra ma tu'un Ndioo nuu ma inga ñivi, kùuni yi ka'an yi, ti tüvi tiñu'u ra ma ra kùxini ra, vati chàsi ra ma xini ra ora jà'a ra takan. ⁵Ta indukuni kùu yi tuva ìyo ñivi ña'a ña tüvi chàta'ani vi kasi vi xini vi ora kà'an vi chi'in Ndioo, a ora kà'an vi ma tu'un ra nuu ma inga ñivi, juuni kùuni yi ka'an yi ña töve tiñu'u vi ma ra kùu ii vi cha'a' ma ña jà'a vi ndia. Indukuni kùu yi tuva sokon te'e vi ma ixi xini vi. ⁶Vati tu ìyo ñivi ña'a, ña tüvi chàsi vi xini vi ma ora kà'an vi chi'in Ndioo, va'aga ña na sokon te'an ma ixi xinian tuva takan kùunian ja'a ña. Va tuva kanuu ña, ña sokon te'an yi kùunian, tajan na kasi ndioan yi tuva takan. ⁷Va taku ma ndra'ii, ti na tüvi nuva jà'a ndra ña kasi ndra xini ndra, vati Ndioo jätuvi ra ndra ña kùu ndra takua kùu maa ra, ti ma xina'ñu ra kùu ndra. Ta ma ñivi ña'a kùu vi ma xiña'nu ma ndra'ii ndia. ⁸Vati taku ma Racha'nu Ndioo, ti tüvi nī java'a ra ma ra'ii nunuu chi'in ma kuñu ma ñivi ña'a, vati ma ñivi ña'a kùu vi ña kūva'a vi chi'in kuñu ma ndra'ii jà'a ma Racha'nu Ndioo. ⁹Yakan va cha chito ndo ña tüvi nī kuva'a ma ndra'ii kuenda ma ñivi ña'a, vati ma ñivi ña'a kùu vi ña jàva'a ma Racha'nu Ndioo vi kuenda ma ra'ii. ¹⁰Ta cha'a' yakan kùu yi ña ìyo yi ña kasi vi ma xini vi cha'a' ma ndatu ña ìyo chi'in vi, ta ikan na kuu vi ndian iñu'u nuu nde'e ndisaa ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo. ¹¹Vati taku kuenda ma ndian chìnuni, töve va'a ña chànini yo siin siin cha'a' ma ndra'ii chi'in ma ña'a, vati nduvi grupu ìyo kuenda vi nuu Ndioo, ta nduvi ndiakan chiniñu'u na ta'an na ndia. ¹²Ta vaji ndicha kuii ña ma Racha'nu Ndioo jà'a ra ma ñivi ña'a nunuu chi'in kuñu ma ra'ii, ta vitin ndisaa ma ndra'ii cha kàku ndra nuu ma ma'á ndra ndia. Va vaji takan kùu yi, va ma Racha'nu Ndioo induku jätuvi ra ndisaa na.

¹³Yakan va, ¿naja kua chànini ndo?, ¿a va'ani ja'a vi ña tüvi chàsi vi xini vi ma ora kà'an vi chi'in Ndioo?, kùuni ndo. ¹⁴Töve va'a, ti juuni cha chito va'a yo ña ma ndra'ii ña chàta'ani jakua'nu ma ixi xini ndra, ja'a maa ndra tukanuu nuu ndra, vati tüvi ìyo yi ña ja'a ndra takan. ¹⁵Va taku ma ñivi ña'a, ti maa ma Racha'nu Ndioo chà'a ña na koo nani maa ma ixi xini vi, ikan na kasi xini vi. ¹⁶Ta tu ìyo nda ndian tüvi

chìnuni va'a ma ña kà'an ndi vitin, tajan ìyo yi ña koto na ti ni ndyu'u, ta ni inga ma ñivi chìnuni, na tüvi nàkoto ndi ma inga kua takani jà'a ndi. Yakani kùu ma ña chìto ndi.

**Paulu kàtitu'un ra nuu ma ñivi ña na tüvi va'a ja'a
na ora kuxini na ña jàka'nu na ma Racha'nu**

¹⁷Ndyo'lo yani vitin va kùuni katitu'in nuu ndo ña na tüvi va'a jà'a ndo ora kùti'vi ndo jàka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo, vati ora jà'a ndo ña kutu'vi ta'an ndo ìyo yi ña vii koo ndo, va na yüvi takan kùu yi, ti java vi'a ndo ka'vi ndo jà'a yi. ¹⁸Vati ma ña nunuu ña chīnitu'in, ña kàti ma ñivi, ti cha chàta'ani ndo kuti'vi ta'an ndo kuenda ña jàka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo, uvaa ña kuati kùu yi ña siin siin kùuni ta'ii'iin ndo chi'in ta'an ndo, ta cha'a' ña jà'a ndo ma takan kùu yi ña nda mai chàninì ña ndicha kùu yi chi'in ndo ndia. ¹⁹Yakan va, ¿a va'ani jà'a ndo ña jà'a ndo takan?, kùuni ndo, ikan na ku'va yo kuenda nda ndian kùu ma ndian chìnuni va'a ma tu'un Ndioo, ta nda ndian tüvi. ²⁰Uvaa ña kuati kùu yi, cha'a' ña kèsiin ndo ma ora kùti'vi ndo ña kùxini ndo kuenda kùku'uni ndo ma Racha'nu, ta ma ña jà'a ndo ikan, ti na yüva ña kuxini va'a ndo kùu yi kuenda ma Racha'nu. ²¹Vati taku ma ora ni kachi ndo, ma ora ikan, ta'ii'iin ndo nda'a ndo ma ña ni kuxini ndo, ta ikan jan numini kìcha'a ndio ndo chàchi ndi'i ndo yi, ta ma ora chàa ndio ma inga meru ndo, tajan ndiakan kùu ma ndian kindoo chi'in soko jà'a ndo, vati ndi'i yi jà'a ndo. Ta ìyo inga ndo ña nduva'a chì'i ndixi ta chìnì ndo ndia. ²²¿A tüvi ve'e ndo nuu kuiin ndo kachi ndo, ta ko'o ndo?, ña jà'a ndo takan. Yakani va chi'in ma ña jà'a ndo i'ya, jàna'a yi ña chàtu'un ndo ma ndian chìnuni tu'un Ndioo, ta nda ma ndian nda'vi ña tüvi nuva koo nuu ndia. ¿A ìyo yi ña ka'in ña ndian va'a kùu ndo cha'a' ma ña jà'a ndo?, kùuni ndo. Na yüvi takan kùu yi.

**Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña jàka'nu ma ñivi ora
kuxini na ora chàku'uni na ma Racha'nu**
(Mt 26:26-29; Mc 14:22-25; Lc 22:14-20)

²³Vati taku ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo i'ya, tu'un i'ya kùu yi ña kàtitu'un ma Racha'nu yi nui. Ta te'en kà'an yi: ma juuni ma chanikuaa ora kī'in ma Racha'nu Jesuu ma paan, ma ora xikoña'a Juda ra. ²⁴Ta ikan jan, chà'a ndio

ma Racha'nu Jesuu ta'vindioo nuu ma Racha'nu Tatá ra cha'a' yi, tajan chā'nda kuati ra yi, ta te'en nāka'an ndio ra: “Na kachi ndo ma paan i'ya, vati ña'a kùu ma kuñui, vati ni kuvi cha'a' ndo. Takan ìyo yi ña ja'a ndo yi, ikan na kuku'uni ndo yu'u.” ²⁵Takan kùu ta ora cha chīnu kuxini ndio ndra, tajan kī'in ra iin copa vinu, ta te'en nāka'an ra cha'a' yi: “Na ko'o ndo ma copa vinu i'ya, vati chi'in ma copa i'ya, jàchinui chi'in niī ma tu'un chaa ña ndō'iin Ndioo chi'in ndo jà'a ra'. Takan ìyo yi ña ja'a ndo, ikan na kuku'uni ndo yu'u”, kàti Jesuu. ²⁶Yakan va nani ma ora chàchi ndo ma paan ikan, a chī'i ndo ma vinu ikan, takan ìyo yi ña ja'a ndo ti yakan kàtitu'un yi ña cha chī'i ma Racha'nu cha'a' ndo. Ta takan ìyo yi ña ja'a ndo nda kati chaa ma tiempu ña ni kichaa ndiko ra.

**Paulu, kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña ja'a yo
ora kuxini yo ña jàka'nu yo ma Racha'nu**

²⁷Yakan va tu tüvi va'a jà'a yo ña tiñu'u yo ma Racha'nu ma ora chàchi yo ma paan, ta ora chī'i yo ma copa vinu kuenda kuku'uni yo ma Racha'nu, tajan yakan kùuni yi ka'an yi ña iin kuati ka'nu kùu ma ña jà'a yo chata ma kuñu, ta chata ma nii ma Racha'nu ndia. ²⁸Yakan va tuva chàchi yo ma paan ikan, ta chī'i yo ma copa ma vinu ikan, ji'na ìyo yi ña ki'in ku'va ji'na yo kuenda tuva ña va'a kùu ña chànini yo chi'in anima yo, tajan ja'a ndio yo yi. ²⁹Vati tu yüvi ña va'a kùu ma ña chànini ndo chi'in anima ndo, ta chàchi ndo ma paan ta chī'i ndo ma vinu, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña tüvi tiñu'u ndo ma kuñu ma Racha'nu ora jà'a ndo takan. Ta ma Racha'nu Ndioo, ni jakutuni ra ndo cha'a' ma ña ja'a ndo. ³⁰Yakan va cha'a' yakan kùu yi ña ìyo kua'a' meru ndo ña ku'vi, ta ya'a kukue'e kàa na, ta ìyo ndian cha chī'í ndia. ³¹Vati tu ki'in ku'va ji'na yo ma ña chànini yo chi'in anima yo ta tu va'a kùu yo, tajan rakan na tüvi ìyo yi ña jande'e ra tundo'o yo. ³²Vati tu ma Racha'nu tisokuati ra yo, ta jande'e ra tundo'o yo, takan jà'a ra ti kùuni ra ña ndakuu yo ma ndian ndaa, ikan na töve jakutuni ra na, ta kuvi na endeeni takua ni ta'an chi'in ndian tüvi chìnuni ña ìyo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya.

³³Yakan va ndyo'o yani, taku ma ora kùti'vi ndo ña ni kuxini ndo ora chàku'uni ndo ma Racha'nu, na kuantu ji'na ndo nda kati chàa ndi'i ma ndian meru ndo, tajan na kachi ndio ndo.

³⁴Ta tu ìyo nda ndyo'o ña ya'a cha chisoko ndo, kùuni ndo, tajan va'aga ña na ku'un ndo kukachi ndo ma ve'e ndo, ti koto jande'e ma Racha'nu ma tundo'o ndo cha'a' ña töve va'a jà'a ndo ma ora ndò'iin ndo. Ta ìyo inga tu'un ña kùuni ña koto ndo, va va'aga ña na kuatui, ta kàtitu'in yi nuu ndo ma ora ni kunde'i ndo.

**Ma Tati Í Ndioo chà'a yi kua'a' nuu ndatu nuu
ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu**

12 ¹Ndyo'o yani vitin va kàtitu'un kachin nuu ndo, ikan na koto ndo ndisaa ndatu ña chà'a Tati Í Ndioo nuu ta'ii'iin yo. ²Taku ndyo'o ti cha chà'a va'a ndo kuenda naja kua jà'a ndo ña kēña'a ndo chàkuu ndo ña jàka'nu ndo ma ndioo yutun ña ñi'i, ma ora takā'an kùu ndo ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu niku. ³Ta cha'a' yakan kùu yi ña, vitin ni katitu'un ndioi nuu ndo ña taku ma ndian kà'an chi'in ndatu ma ra kùu Tati Í Ndioo, na kùu ka'an ti'ini na chata ma Racha'nu Jesuu. Ta indukuni kùu yi tuva kùu kà'an na ña iin ra ya'a ka'nu kùu ma Racha'nu Jesuu, tuva tüvi ìyo ma Tati Í Ndioo chi'in na ndia.

⁴Vati taku ma ra kùu Tati Í Ndioo, ti siin siin kua kàa ma ndatu ña chà'a yi nuu ta'ii'iin yo, ta koto nakanini ndo ña kua'a' nuu tati kùu yi, vati uvanuu Tati Í Ndioo kùu yi ña chā'a ndisaa yi nuu yo. ⁵Ta juuni vaji siin siin tiñu chā'a ma Racha'nu nuu yo ña jà'a yo kuenda ma ndian chìnuni, va uvanuu ra kùu Racha'nu ìyo. ⁶Ta ndicha ña vaji siin siin tiñu chā'a ma Racha'nu Ndioo nuu yo ña jà'a yo, va uvanuu Ndioo kùu ra ña jàtiñu ndisaa tiñu ikan nuu tandi'i yo chi'in ma ndatu ña ìyo ra. ⁷Vati ma Racha'nu Ndioo jàna'a ra nuu yo ña ìyo ma Tati Í ra chi'in yo. Ta ma ndatu ikan kùu yi kuenda ña jàtiñu yo chi'in yi, ña tindee yi ndisaa ma ndian kùu ta'an yo, ndian chìnuni. ⁸Vati iin yo, ìyo ma ndatu ma Tati Í Ndioo chi'in, ña jà'a yi ña ya'a chito na ña kà'an na. Ta juuni ìyo inga yo, ña juuni maa ma Tati Í Ndioo chà'a yi ma ndatu ña jàna'a yi nuu yo, naja kua nani'i yo nakoto va'a yo ma Ndioo. ⁹Ta juuni ìyo inga yo, ni'i ña ja'a ma ndatu Tati Í Ndioo ña na chinuni va'a yo ma tu'un ra. Ta ìyo inga yo, ña chà'a ma Tati Í ndatu ra nuu yo, kuenda ña jànda'a yo ma ndian ku'vi. ¹⁰Ta ìyo inga yo, ña tindee ma Tati Ndioo yo, ña na ja'a yo iin tiñu

ka'nu ikan na nde'e ma ñivi yi. Ta juuni ìyo inga yo ña tìndee ma Tati Íí Ndioo yo, ña na katitu'un yo ma tu'un yu'u ra nuu ma inga na. Ta ìyo inga yo, ña tìndee ma Tati Íí ra yo, ña na koto yo tuva ndicha ña tu'un Ndioo kùu ma ña kà'an ma ñivi, a tüvi. Ta juuni ìyo inga yo ña tìndee ma Tati Íí, ña na kuu ka'an yo iin tu'un siin siin ña tüvi kùtunini inga ñivi yi. Ta juuni ìyo inga yo ña tìndee ma Tati Íí, ña kùu katitu'un kachin niyi kùuni ka'an ma tu'un siin siin ikan nuu yo. ¹¹Yakan va uvanuu ma Tati Íí ra, ña ìyo kùu yi ña chà'a yi siin siin ndatu ikan nuu ta'ii'iin yo. Tajan takan jà'a yi chi'in ta'ii'iin yi takua kùuni maa yi.

Tandi'i ma ndian chìnuni tu'un Ndioo, ndàkuu na iin ñivini

¹²Ti taku ma kuñu yo, vati ìyo xini yo, ta nda'a' yo, ta cha'a yo, ta ndicha ña ìyo kua'a' ña kuati ìyo yi, va ndisaa yi kùu yi iin kuñuni. Ta kua ikan kùu yi chi'in Cristu ndia, ti vaji ìyo kua'a' nuu ma ñivi ra, va ndisaa na kùu na iin kuñuni. ¹³Ta juuni kua ikan kùu yi chi'in maa yo ña kùu yo ndian judú a ndian yüvi judú, a kùu yo ndian musu ña tüvi ni'i ya'vi a ndian töve, vati nda ora jà'a ma Tati Íí Ndioo ña jākunduta ra yo, nda ma ora ikan kùu yi ña cha ndàkuu yo iini kuñu Cristuni jà'a ma Tati Íí Ndioo, ti nuu ta'ii'iin yo, Ndioo chà'a ra uvanuu ma Tati Íí ra ña na koo yi chi'in yo.

¹⁴Vati taku ma kuñu yo, ti na yüvi iin nuuni ma kuñu yo kùu yi ña ìyo yi yo, ti kua'a' ña kuati kùu yi ña ìyo yi ma kuñu yo. ¹⁵Ta tu ma cha'a yo kàti yi ña na yüvi iki kuñu yo kùu yi, cha'a' ña na yüvi nda'a' yo kùu yi kàti yi, na yüvi ña ndicha kùu yi, ti vaji kà'an yi ma takan, va juuni ma kuñu yo kùu yi ndia. ¹⁶Ta tu ma ñii so'o yo kàti yi ña na yüvi ma ña ìyo kuenda ma kuñu yo kùu yi, cha'a' ña na yüvi tinuu yo kùu yi kati yi, juuni na yüvi ña ndicha kùu yi, ti na yüvi cha'a' ña kà'an yi takan, ta ni jaña yi ña kùu yi ma kuñu yo ndia. ¹⁷Vati tu tãndi'i ña kuati ña ìyo ma kuñu yo kùu yi kuenda ma tinuu yo niku, na kùu taso'o yo, tuva takan kùu yi. Ta tu tandi'i nuu ma ña ìyo ma kuñu yo, kùu yi kuenda ma ña taso'o yo, na kùu nàni'i yo xiko ni'iin nakuyi, tuva kùuni yo ta'ni yo yi. ¹⁸Ta cha'a' yakan kùu yi ña tãa ma Racha'nu Ndioo ta'ii'iin ña kuati ìyo ma kuñu yo ma nuu va'aga ña koo yi kuenda yo, kùuni ra, ta kua ikan kīndoo yi nda vitin. ¹⁹Vati tu iini ña

kùu ma ña kuati ìyo yo ikan niku, tajan na tüvi kuu ka'an yo ña iini kuñu kùu yo tuva takan kùu yi. ²⁰Ta ndicha kuii ña vaji kua'a' nuu ma ña kuati kùu ma kuñu yo ña ìyo yi yo, va ndisaa yi kùu yi iin kuñuni.

²¹Vati taku ma tinuu yo na kùu ka'an yi chi'in ma nda'a' yo ña na tüvi chiniñu'u yi yi, ta ni ma xini yo na kùu ka'an yi chi'in ma cha'a yo ña na tüvi chiniñu'u yi yi ndia. ²²Vati ma ña kuati ìyo ma kuñu yo ña ta'aga kàa, yakan kùu ma ña chiniñu'u ga yo. ²³Ta taku ma ña kuati ìyo ma kuñu yo ña na tüvi kùuni yo nde'e yo, yakan kùu ma ña vii ga chàsi yo ja'ma chata yi. Ta ma ña kuati ma kuñu yo ña na töve va'a ña koo nuna yi, yakan kùu ma ña kumi va'a ga yo koto nde'e inga ñivi yi, kùuni yo. ²⁴Va ìyo inga ña kuati ma kuñu yo ña kindoo nuna, ta yakan tüvi kùmi va'a yo yi. Ta cha'a' yakan kùu yi ña jà'a ma Racha'nu kua'a' nuu kuati ma kuñu yo, ikan na kuuni ga yo nde'o yi, ta tiñu'u yo ma ndian ta'an yo, vaji tüvi ya'a ga iñu'u na chi'in yo. ²⁵Takan ìyo yi ña ja'a yo koto siin siin ña nakanini yo ja'a yo chi'in ma ndian kùu ta'an yo. Yakan va ìyo yi ña tìndee ta'an yo yo. ²⁶Ta tu ìyo uvi uni ñivi ta'an yo ña ndè'e yo na, ña ndè'e na tundo'o, nda maa yo ndè'e yo tundo'o, ti nda'vi kùuni yo ndia. Ta tu ìyo ma ndian tiñu'u na uvi uni ma ndian ta'an yo, nduva'a chisii ndisaa yo, cha'a' ña jà'a na takan.

²⁷Yakan va ndisaa ndo kùu ndo kuñu ma Racha'nu Cristu, ta ta'ii'in ndo kùu ndo iin nuuni ma ña kuati ìyo ma kuñu ra ndia. ²⁸Vati ma Racha'nu Ndioo, cha chā'a ra tiñu nuu ma uvi uni ma ndian ni jatiñu kuenda ra, ta ndia'ya kùu na: Ma nunuu, ji'na chā'a ra tiñu nuu ma ndian kùu tatun Jesuu, ta ña uvi, va chā'a ndio ra tiñu nuu ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'u ra, ta ña uni, va chā'a ra tiñu nuu ma ndian matru ña jàna'a ma tu'un ra, ta ikan jan chā'a ra tiñu nuu ma ndian jà'a ma ndatu ka'nu chi'in nuu ma ndian jànda'a ndian ku'vi, ta chi'in nuu ma ndian chàta'ani tindee inga ñivi. Ta juuni chā'a ra tiñu nuu ma ndian kuxini nuu inga ñivi, ta chi'in nuu ma ndian kà'an ma tu'un kà'an inga ñivi ndia. ²⁹Uvaa ña na yüvi tandi'i yo kùu ma ndian kùu tatun Jesuu, ta yüvi tandi'i yo kùu ka'an yo ma tu'un yu'u Ndioo, ta ni yüvi tandi'i yo jàna'a yo nuu ma ñivi, ta ni yüvi tandi'i yo kùu ja'a yo ma ndatu ka'nu nuu ma ñivi, ³⁰ta yüvi tandi'i yo ìyo ndatu yo kuenda ña jànda'a yo

ndian ku'vi ndia. Ta juuni na yüvi tandi'i yo kùu ja'a yo kà'an yo tu'un siin siin ña töve kùtunini inga ñivi ndia. ³¹ Yakan va na nanduku ndo ja'a ndo ma tiñu ka'nuga, takua kùuni ma Racha'nu Ndioo, vati juuni ni jana'i iin ma ña va'aga nuu ndo ndia.

Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña kuuni yo nde'e yo inga ñivi

13 ¹ Ta tuva kùu ja'i ña kà'in tandi'i nuu tu'un ña kà'an ma ñivi ìyo tandi'i ñuu ña ìyo ma ñuñivi, ta tu juuni kùu ja'i kà'in ma tu'un ña kà'an ma tati ña jàkuu tiñu nuu Ndioo, va tu tüvi kùunì nde'i ma inga ñivi, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña kùu takua kùu iin kaa kalaxin, ña ya'a kua'a' yu'u yi, ta tüvi nda kuenda yi tuva takan ja'i. ² Ta tu kùu ja'i kà'in ma tu'un yu'u Ndioo, ta chitói naja kua kùuni ma ña ìyo xe'e tichi chinituni ra kà'an yi, ta tu jà'i ma tiñu ka'nu, ta chìnuni va'i ma tu'un Ndioo, ta tandi'i inga nakuyi, ndisaa ma tiñu ka'nu ña jà'i ikan, na tüvi nda kutiñu yi, tuva tüvi kùunì nde'i ma inga ñivi ndia. ³ Ta tu nata'vi tandi'i ma ña kuika ìyoi chi'in ma ndian nda'vi, ta ndava ña kùu ku'vai yu'u ña kuvì cha'a' inga ñivi, juuni na tüvi nda kuàtiñu yi tuva tüvi kùunì nde'i ma inga ñivi ndia.

⁴ Yakan va tuva ndicha ña kùuni yo nde'e yo ma inga ñivi, tajan ìyo yi ña jandeeni yo ma ña ja'a na, ta koo va'a yo chi'in na, ta tüvi ndotixin yo, ta tüvi jàndotayi yo yo cha'a' ma ña jà'a yo. ⁵ Ta juuni na tüvi ìyo yi ña ka'an ni'i yo chi'in na, ta töve nànduku yo nakuyi kuenda ma'iin yo, ta tüvi kùxaan yo na, ta nàani yo ña töve va'a ña jà'a na chata yo, tu ndicha ña kùunio nde'o na ndia. ⁶ Ta juuni na tüvi ìyo yi ña sii kùuni yo cha'a' ma ña tüvi va'a jà'a na, va na sii kùuni yo ora kà'an na ma ña ndaa. ⁷ Vati kùuni yo nde'e yo na, ña'a kùuni yi ka'an yi ña jaka'nuni yo kuati na, ta vaji ndava ni kuuni ja'a na chata yo va töve ndakoo yo ma tundeeni na ña ìyo chi'in yo, ta töve jàña yo ndatu yo ma ña va'a ña ni kuu iti' nuu, ta juuni jàndeeni yo, vaji jànde'e na tundo'o yo ndia.

⁸ Yakan va koto jàña yo ña kùuni yo nde'e yo ma ndian kùu ta'an yo, vati tandi'i ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ni chaa iin kivi ña na töva chiniñu'u yo ka'an yo yi, ta na töva chiniñu'u yo ka'an yo ma tu'un siin siin ña töve kùtunini inga na, ta na töva ndàkutiñu ma ña ya'a chitò yo ña kà'an yo cha'a' Ndioo ndia, ti ni jandi'i ma Racha'nu

*Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña
kuuni yo nde'e yo inga ñivi (13:4)*

nuu yi. ⁹Vati ni ma ña ya'a ch̀to yo kà'an yo, ta ni ma ña kà'an yo chi'in tu'un yu'u Ndioo, töve jàna'a kachin yi nuu yo naja kua k̀u Ndioo. ¹⁰Va ni keta iin kivi ña ni koto kachin ndio yo ma naja kua k̀u ra, tajan ma ora ikan töva ni chiniñu'u yo ndian ch̀to ña kà'an chi'in ndian kà'an chi'in tu'un yu'u ra ndia.

¹¹Vati taku ma ora k̀u yo ma ndiakwati, kà'an yo, ta chà'nini yo takua chà'nini ma ndiakwati, va ma ora cha ch̀a ndio yo ña k̀u yo ma ndian chandee, tajan ikan k̀u ma nuu jàña ndio yo ña jà'a yo ora k̀u yo ndiakwati. ¹²Yakan va juuni kua ikan k̀u yi ma vitin, vati taku ora ndè'o yo ma nuu inu, na tüvi ndichin va'a nde'o yo, ti kuxinani nuu yo, kua ikan ndè'o ma tu'un va'a ma vitin. Va ni keta ndio ma kivi ña ni nuna ndio ma Racha'nu Ndioo nuu yo, ta ikan jan ni nakoto va'a ndio yo maa ra takua ǹkoto ra yo ndia. ¹³Yakan va ìyo uni nakuyi ña ka'nu ña endeeni ni koo yi vitin: ma ña nunuu k̀u yi ma ña jandeeni yo kuation yo ma Racha'nu, ta ma ña uvi, k̀u yi ña na chinuni va'a yo ma tu'un ra, ta ma ña uni, k̀u yi ña na kuuni yo nde'o Ndioo chi'in ta'an yo. Va ma ña ka'nuga ña k̀u ja'a yo k̀u ma ña k̀unio nde'o.

Paulu kàtitu'un ra naja kua ja'a ma ñivi ña kùu jà'a na kà'an na ma tu'un siin siin ña töve kùtunini inga ñivi

14 ¹Yakan va na numini nanduku ndo naja kua ja'a ndo ta kùu kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo. Ta juuni na kuuni ndo ña ma Tati Í Ndioo chà'a yi ña na ku'va ndo ma ndatu yi. Ta iin ndatu ka'nu kuunì ña na ni'i ndo nuu ndisaa ma ndatu ìyo ña kùu ka'an ndo chi'in ma tu'un yu'u Ndioo. ²Vati taku ma yo chìto ka'an ma tu'un siin siin ña töve kùtunini inga ñivi, kà'an yo yi kuenda ma Racha'nu Ndiooni, ta yüvi kuenda ma inga ñivi, ti ndiakan na kùu kutunini na ma ña kà'an yo. Ta ndicha kuii ña chi'in ndatu ma Tati Í kùu ma tu'un kà'an yo ikan, va iin tu'un xe'e kùu yi kuenda inga ñivi. ³Va inga ra ña kà'an ra chi'in tu'un yu'u Ndioo. Ta tu'un ikan kachin kùu yi kuenda tandi'i inga na, ña chìnuni, ta ora taso'o na yi ya'a chisii na jà'a yi ta jàndomani yi na ta juuni ni koo tundeeni Ndioo chi'in na jà'a yi ndia. ⁴Va taku ma ra kùu ja'a kà'an ma tu'un siin siin ña töve kùtunini inga na, ìyo tundeeni ra, va juuni chi'in maani ra, va ma ra chìto ka'an ma tu'un yu'u Ndioo, ti rakan ni koo tundeeni ra, va ña ni ku'va ra nuu ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Ndioo ma ora taso'o na ma ña kà'an yi. ⁵Yu'u kùunì ña tandi'i ndo na ni'i ndo ma ndatu ña kà'an ndo ma tu'un siin siin ikan niku, va vitin chàninì ña tiá va'a ña na katitu'un ndo ma tu'un yu'u Ndioo nuu ma ñivi, kua ma tu'un ikan. Vati ka'nuga kùu ma ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, kua ma ndian kà'an ma tu'un siin siin ikan, tu töve yo kà'an kachin kua kuuni ma tu'un ikan ka'an yi, ikan na koo ma tundeeni Ndioo chi'in tandi'i ma ndian chìnuni tu'un ra.

⁶Ndyo'o yani, vati tuva yu'u chàì ma nuu ìyo ndo, ta kicha'a ka'in ma tu'un kà'an siin siin ña töve kùtunini ndo, ¿a kuu tindee ma tu'un ikan ndo?, kùuni ndo. Va chi'in tu'un ña kùtunini kachin maa ndo kùu yi, tu kicha'a ka'in iin tu'un xe'e ña Ndioo jàna'a ra nui kuenda ndo, a tu kà'in tu'un ña jàna'a yi ndo naja kua nakoto va'a ga ndo ma Ndioo, a tu jàna'i nuu ndo ma ña kùuni Ndioo. Ndisaa ma tu'un ikan kùu ma ña va'a, ti tìndee yi ndisaa ndo. ⁷Ta indukuni kùu yi chi'in taku yo nàkua'a chi'in kitarra ta ma tuvilu, vati tu töve kachin jàkuaku yo ndrùn, ta töve kùu kutunini yo nda yaa chita run.

Takua kùu yi chi'in ma ña kà'an yo, tu töve kachin kùu ma tu'un kà'an yo, ta indukuni kua ikan, töve kùu kutunini na yi ndia. ⁸Ta indukuni kùu yi taku ma nuu ìyo kuati ka'nu ora kànita'an ñuu ndia, vati tu ma ra tivi chi'in ma yutun tivi a jaka'an ra maa kaa kalaxin, na tüvi ndèta va'a ma tati run jà'a ra, yakan va ni'iin na töve kùu kanita'an na cha'a' ña töve ni'i kà'an ma tati run. ⁹Ta kua ikan kùu yi chi'in ndyo'o ma vitin, vati vaji kùu ja'a ndo kà'an ndo ma tu'un siin siin ña tüvi kùtunini inga ñivi, va tu tüvi chìto na, niyi kùuni ka'an ma tu'un ña kà'an ndo, takua kà'an maa ndo nuu ma tatini kùu yi, tuva takan. ¹⁰Ta ndicha kuu ña ìyo kua'a' nuu ma tu'un va'a ña kà'an ñivi ña ìyo ñuñivi i'ya, va ndisaa yi, ìyo naja kua kùuni yi ka'an yi kuenda ma ndian kùtunini yi. ¹¹Ta tu yu'u tüvi kùtunini nda tu'un kùu ma ña kà'an ma ñivi chi'in, tajan kùuni yi ka'an yi ña yu'u kùu iin ra kichi ma inga ñuu kuenda na, ta nda maa na indukuni takan kùu na kuenda mai ndia. ¹²Yakan va tava cha chà'i kuenda ña nduva'a ìyoni ndo ña na ku'va ma Tati Í Ndioo ma ndatu yi nuu ndo, ta cha'a' yakan kùu yi ña ìyo yi ña nanduku ndo ma ndatu yi, ña naja kua kùu tindee ndo inga ma ndian chìnuni, ikan na ni'i na tiá ma tundeeni Ndioo.

¹³Yakan va tu ìyo nda ndyo'o ña kùu ja'a ndo kà'an ndo ma tu'un siin ikan, na ndakan ji'na ndo nuu ma Racha'nu Ndioo, ña na ku'va ra inga ndatu ra nuu ndo, ikan na kuu ka'an ndo nuu ma ñivi niyi kùuni ma tu'un siin siin ikan ka'an yi ndia. ¹⁴Vati tu kà'an yo chi'in Ndioo, chi'in ma tu'un siin siin ikan, vaji ndicha va'a ña jà'a yo yi chi'in ndisaa anima yo, va ma chinituni yo na tüvi chìto yi nda ña kùu ma ña kà'an yo. ¹⁵Yakan va ma ña ìyo yi ña ja'i kùu yi ña tu ora kà'in chi'in Ndioo, ìyo yi ña ka'in yi chi'in ndisaa animai, ta juuni ìyo yi ña ka'in chi'in ndisaa chinituni. Ta ora chìtai ma yaa ña jàka'nui Ndioo chi'in ndisaa animai, ta juuni ìyo yi ña ja'i yi chi'in chinituni ndia, ikan na kua'i kuenda nda ña kùu ma ña chìtai. ¹⁶Ta tu jàka'nun ma Racha'nu Ndioo chi'in ma tu'un siin siin ña kà'un chi'in animaun, na kùu tita'an ma ndian töve kùtunini ma ña kà'un ña jàka'nu na ma Racha'nu indukuni chi'un, ti ma tu'un kà'un na tüvi kùtunini na yi. ¹⁷Ta ndicha iin ña ta'vindioo kùu ma ña kà'un nuu ra, va na tüvi tindee yi inga ñivi ti tüvi kùtunini na yi.

¹⁸Ta yu'u nduva'a chà'i ta'vindioo nuu ma Racha'nu, cha'a' ña kùu ka'in chi'in tu'un siin siin ikan, ta kùu ja'i ka'in yi tiá kua'a' kua ndisaa ndo. ¹⁹Va ora kuti'vi ndo chi'in ma tichi ma veñu'u, va'aga ña kà'in u'un ta'an ma tu'un kà'an yo, kua ña kà'in iin uchi mii tu'un siin siin ña tüvi kùtunini ndo.

²⁰Yakan va ndyo'o yani ndian chìnuni, va'a tu jàchika ndo ndo ña jà'a ndo ña kini takua jàchika ma ndiakwati na jà'a na yi ndia. Va cha'a' tandi'i ma ña chànini ndo, ìyo yi ña kuu ndo ma takua kùu ndian chicha. ²¹Vati taku nuu ma tutu Ley Ndioo te'en kà'an yi:

Chi'in tu'un siin siin ta chi'in tu'un kà'an ñivi kichi inga ñuu ni ka'in chi'in ma ñivi.

Ta vaji ni ja'i takan, ta töve jàchi'in na ma ña kà'in. Takan kàti ma Racha'nu Ndioo.

²²Yakan va tu ka'an yo tu'un siin siin ña töve kùtunini yo, töve chàtiñu Ndioo tu'un ikan kuenda ma ndian chìnuni tu'un ra, va chàtiñu ra yi kuenda ma ndian töve chinuni, ti iin señani kùu yi kuenda na. Va Ndioo chàtiñu ra ma tu'un ña kà'an na chi'in ma tu'un yu'uni ra kuenda na jana'a kachin va'a yi nuu ma ndian chìnuni tu'un ra. ²³Vati tu ma ndian kùu ñivi Ndioo kùti'vi ta'an na, ta ikan ndisaa na kicha'a ndio na kà'an na ma tu'un siin siin, ta ikan jan chàa ndio ma ñivi chaa, chi'in ma ndian tüvi chìnuni, tajan ndiakan ni ka'an na ña ndian tivi xini kùu ma ndian chìnuni, cha'a' ña kà'an na ma tu'un siin siin ikan. ²⁴Va tu tandi'i ndo kicha'a ndo kà'an ndo ma tu'un yu'u Ndioo ma ora chàa ndio ma ñivi chaa, chi'in ma ndian tüvi chìnuni, tajan ma ikan juuni maa ndio na, ni ku'va na kuenda ña maa na kùu ma ndian ìyo kuati ora taso'o na yi, ta ni ku'va na kuenda ña ìyo yi ña chikoni'i ndiko na kù'un na ma iti' Ndioo cha'a' ña taso'o na ma tu'un ndicha ña kà'an ndo. ²⁵Ta takan kùu yi ña ni koto tandi'i ma ñivi ma tu'un xe'e ña ìyo ma tichi chinituni na niku, tajan juuni maa ndio na, ni kunandi chiti na ña jàka'nu na ma Racha'nu, ti cha chā'a ndio na kuenda, ña ndicha kuii ña tañu ndo ìyo ma Racha'nu Ndioo.

**Paulu kàtitu'un ra naja kua jà'a yo ora
jàka'nu yo ma Racha'nu Ndioo**

²⁶Yakan va ndyo'o yani, taku ma nuu kùti'vi ta'an ndo, iin ndo kùu kata ndo yaa kuenda ra, ta inga ndo jàna'a ndo

ma tu'un ra, a ña kàtitu'un ndo ma iin tu'un xe'e ña jàna'a Ndioo nuu ndo, a ña kà'an ndo ma tu'un siin siin, a ña kàtitu'un kachin ndo naja kua kùuni ma tu'un siin siin ikan ka'an yi, takan ìyo yi ña ja'a ndo, ikan na ni'i ndisaa ndo ma tundeeni Ndioo, ta koo yi chi'in ndo. ²⁷Taku ma ora kà'an ndo ma tu'un siin siin, va'aga ña ta'ii'iin ndo na ya'a ndo ka'an ndo yi nuu ma ñivi, vati na vâ'a ja'a yi ña ni nduvi ndo ya'a ndo ka'an ndo yi nuu na iin tiempuni. Ta ora cha kà'an iin uvi a uni ndo yi, ta tûva kùu ya'a inga na ka'an na yi. Ta kuenda ma ndian ya'a kà'an na ma tu'un siin siin ikan, juuni ìyo yi ña koo iin meru ndo, ña kàtitu'un kachin ma nuu na, naja kua kùuni ma tu'un ikan ka'an yi ndia, ikan na kutunini ndisaa ndo yi. ²⁸Ta tu tûvi ni'iin ma meru ndo ña kùu ka'an na ma ña kùuni ndo ka'an ndo ma nuu ka'iin ti'vi ma ñivi, va'aga ña na kà'an maa ndo yi ikan, va kùu ka'an ndo yi nuu Ndioo ora kà'an xe'e ndo yi. ²⁹Ta indukuni kùu yi chi'in taku ma ndian kàtitu'un ma tu'un yu'u Ndioo nuu ma ñivi ndia, vati uvi ndo, a unini ndo ìyo yi ña ya'a ndo katitu'un ndo nuu ma ñivi, ta ma inga ma ndian ka'iin ma ikan, ìyo yi ña ja'a na kuenda, nde'o tuva ndicha ña va'a kùu ma ña kà'an ndo, a tûvi ndicha. ³⁰Va tu iin ra ndaa ra kà'an ra iin tu'un yu'u Ndioo kuenda ma ñivi ka'iin ti'vi ikan, ta juuni ndaa ga ka'an ra, ta ikan ni'i inga ra ña nandi ikan iin tu'un xe'e ña jàna'a Ndioo nuu ra, tajan ma ra nunuu ìyo yi ña kutaxin ra ña kà'an ra ta ku'va ra ña kà'an ma inga ra. ³¹Ta takan ìyo yi ña ja'a ndo, ña ta'ii'iin ndo ìyo yi ña kutu'va ndo ya'a ndo ka'an ndo ma tu'un yu'u Ndioo nuu ma ñivi. Ta takan ìyo yi ña ja'a ndo, ikan ndisaa ndo kutu'va va'a ndo ma tu'un Ndioo ta na koo tundeeni ra chi'in ndo. ³²Vati tandi'i taku ma ndian kà'an tu'un yu'u Ndioo, ìyo yi ña jandeeni na, ta kuantu na nda ora keta ka'an na, tajan ìyo yi ña kà'an na. ³³Vati ma Racha'nu Ndioo, ti iin ra ya'a chàta'ani ra ña koo vii chi'in ta'an yo kùu ra, ta töve kùuni ra ña jakanuu yo xini ta'an yo chi'in ma ña jà'a yo.

Takua kùu yi chi'in ndisaa ma ndian chìnuni ña kuti'vi ma veñu'u, ³⁴ña ma ñivi ña'a, ti ìyo yi ña taxiin koo yu'u vi ma nuu ka'iin ti'vi ndo ña jàka'nu ndo ma Racha'nu Ndioo, vati nuu ma tutu Ley Ndioo kàti yi ña ma ñivi ña'a, ìyo yi ña kuu vi iin ñivi iñu'u chi'in ma ndra kùu ii vi takua kà'an yi. ³⁵Ta tu kùuni ma ñivi ña'a ña koto vi tiá cha'a' ma tu'un i'ya, tajan na

ndakatu'un vi nuu ma ndra kùu ii vi ma ve'e vi, töve iñu'u kùu vi, tuva ndàkату'un vi yi nuu ka'lin ti'vi ma ñivi Ndioo.

³⁶Yakan va ìyo yi ña ku'va ndo kuenda ña tüvi tañu ndyo'o, ndian ñuu Corintu, kùu yi nuu kēta ji'na ma tu'un Ndioo, ta ni yüvi nuu uvanuu ndyo'o ni kùu ndo ña chīto ndo ma tu'un ra ndia. ³⁷Ta tu ìyo nda ndyo'o chānini ndo ña ndian kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kùu ndo, ta ìyo ma Tati Í Ndioo chi'in ndo, kùuni ndo, tajan ìyo yi ña koto va'a ndo, ti ma tu'un ña tàì vitin nuu ndo, kùu yi ma ña tachi Ndioo. ³⁸Va tu tüvi jàchi'in ndo ma ña kà'an yi, tajan nda ma Racha'nu Ndioo na tüvi ni ki'in kuenda ra ndo ndia.

³⁹Takan kàti yu'u chi'in ndyo'o yani, vati kùuni yu'u ña na katitu'un ndo ma tu'un yu'u Ndioo, ta tüvi kasi ndo yu'u ma ñivi tuva ka'an na ma tu'un siin siin ña tüvi kùtunini inga ñivi. ⁴⁰Vati ma ña kùuni ña ja'a ndo kùu yi ña na tiñu'u ndo ma inga ndian kùuni ka'an tu'un Ndioo, ta na nanduku ndo naja kua vii kùu ja'a ndo yi ndia.

Nuu nàtaku Cristu

15 ¹Ndyo'o yani, kùuni ña na kuku'uni ndo ma tu'un va'a cha'a' Jesucristu ña kātitu'in nuu ndo. Vati ma tu'un i'ya kùu ma tu'un ña nda ora tāsō'o ndo yi, ta kīcha'a ndo chīnuni ndo yi, ta juuni jà'a yi ña jàndeeni ndo ña ìyo va'a ndo nda vitin ndia. ²Ta juuni cha'a' ma tu'un va'a i'ya kùu yi ña kàkú ndo tuva endee chīnuni va'a ndo yi ma takua kātitu'in yi nuu ndo. Va tu töve nī jachi'in ndo ma ña kà'an yi, kùuni yi ka'an yi ña töve ndicha ña chīnuni ndo ma ña kà'an yi tuva takan.

³Vati taku ma tu'un ka'nuga ña kātitu'in nuu ndo, yakan kùu ma tu'un ña nī'ì nuu Racha'nu ña kùtu'vai. Ta te'en kà'an ma tu'un ikan ña chī'í ma Racha'nu Jesucristu cha'a' ma kuati yo indukuni takua kà'an ma tu'un Ndioo ña ni kuu. ⁴Ta kūchi ndio na ra, ta tichi uni kivi, ta nātaku ndiko ra, takua kà'an ma tutu Ndioo ña ni kuu yi ndia. ⁵Ta juuni chā'i kuenda nuu ndo ña ji'na kēta Cristu ora cha nātaku ndiko ra nuu ma Petu', tajan kēta ndio ra nuu ma ndi uchi uvi ma ndra jàkua'a chi'in ra. ⁶Takan kūu ta ikan jan kēta ra nuu ka'lin ti'vi kua'a' ma ndian yani yo ndian chīnuni. Ta ndiakan ti ya'aga u'un cientu ta'an na kùu na ña ndē'e na ña nātaku ndiko ra. Ta ìyo

ma ndian juuni takuu ga ma nda vitin, ta ìyo ma ndian cha tüva takuu ti cha chí'í na. ⁷Ta juuni kēta ra nuu ma Jandiau, ta tiá ití' nuu tandí'i ma ndra kùu tatun ra ndia. ⁸Ta ma nuu ndi'inia, ma ora yā'a kua'a' kivi kùu yi ña kēta ra nuu yu'u, jin nākotoi ra kua'a' tiempu ití' nuu kua ma inga na.

⁹Vati yu'u kùu ma ra ta'a tiá kàa ña kùu tatun Jesuu, ña ni tüvi ìyo yi ña ka'an ma ñivi ña tatun Jesuu kùu, vati ya'aga chāndikuin na kuenda ña jānde'i tundo'o ma ndian chìnuni tu'un Cristu niku. ¹⁰Va vitin kùu takua kùu ma ra kùu, ti maa ma Racha'nu Ndioo jā'a ña na kui takan, ti iin ra ya'a va'a kùu ra, ta ma ñamani ña jā'a ra chí'in, na tüvi ni ja'a maani ra yi, vati vi'a ni'iga jātiñui kua inga ma ndra kùu tatun ra cha'a' ma ñamani ikan, vaji na yüvi mai kùu ma ra jā'a yi, ti ma ña jā'a yi kùu ma ñamani Ndioo ña ìyo chí'in. ¹¹Ta na tüva kuu, vaji yu'u a inga ndra kùu ma ndra kàtitu'un ma tu'un va'a cha'a' Cristu nuu ndo, vati ña'a kùu ma ña va'a ña kàtitu'un ndi, ta yakan kùu ma tu'un ña chìnuni ndo ma vitin.

Paulu jàna'a ra ña ndicha ña nàtaku ndiko ma ndian cha chí'í

¹²Vati tu ma tu'un kàtitu'un ndi kùu yi ma tu'un cha'a' ña cha nàtaku ndiko ma Cristu, ¿ta naja juuni kà'an ga iin ma ndian ìyo tañu ndo ña ma ndian cha chí'í na tüvi nàtaku na?, tuva takan. ¹³Vati tu tüvi nàtaku ndiko ma ndian cha chí'í, tajan kùuni yi ka'an yi ña nda ma Racha'nu Cristu, na tüvi ndicha ña nàtaku ndiko ra ndia, tuva takan. ¹⁴Yakan va tu ma Racha'nu Cristu na tüvi nī natakura, tajan yakan kùuni yi ka'an yi, ña na tüvi nda kuenda ma tu'un ña chàkuu ndi ña kàtitu'un ndi nuu ndo. Ta juuni induku tüvi nda kuenda ma tu'un ña chìnuni ndo ndia, tuva takan. ¹⁵Ta tu ndicha ña takan kùu yi, tajan kùuni yi ka'an yi ña ndyu'u kùu ma ndra kà'an tu'un vatani chata ma Racha'nu Ndioo, cha'a' ña kàtitu'un ndi ña ma Racha'nu Ndioo kùu ra ña jānataku ra ma Cristu. Ta ña'a kùu ma tu'un vata, tu töve ndicha ña nàtaku ndiko ma ndian cha chí'í, tuva takan. ¹⁶Ti tu ma ndian cha chí'í, na tüvi nàtaku ndiko na, ta ña'a kùuni yi ka'an yi ña ni ma Cristu, töve nī natuku ndiko ra ndia. ¹⁷Yakan va tuva ndicha ña Cristu tüvi nī natakura, tajan nda ma tu'un chìnuni ndo, na tüvi ndakutiñu yi ndia, ta kùuni yi ka'an yi ña juuni ìyo ga ma kuati chí'in ndo, ti

Ndioo töve nī janaa ra ma kuati ndo nda vitin, tuva takan. ¹⁸Ta tu ndicha ña takan kùu yi, tajan ni ma ndian chìnuni tu'un Cristu ña cha chī'í, na töva ni koo na endeeni chi'in ra ndia, tuva takan. ¹⁹Vati tu ndātu yo ma Racha'nu Cristu, cha'a' ña chànini yo ña ni tindee ra ma yo ìyo nditoni ñuñivi i'ya ma vitin, kùuni yo. Ta kùuni yi ka'an yi ña vi'a nda'vi ga ni kuuni yo kua ma inga ñivi, cha'a' ña chànini yo takan tu töve ndicha yi niku.

²⁰Va töve takan kùu yi, ti cha chìto va'a yo ña ndicha ña ma Racha'nu Cristu kùu ra ma ra nunuu ña nàtaku tañu ma ndian cha chī'í, ta ikan jan, chā'a ndio yo kuenda ña juuni nàtaku ma ndisaa ma ndian chī'í ndia. ²¹Vati cha'a' ña chī'í iin ra'ii ña nàni Adán kùu yi ña chī'í ndisaa ndio ma ñivi nda vitin, tajan juuni takan kùu yi ña cha'a' inga ra'ii ña nàni Cristu kùu yi ña cha kīcha'a nàtaku ndiko ma ndian cha chī'í ndia. ²²Ta takan kùu yi ña cha'a' ña ndisaa yo kùu yo ñivi Adán, ta yakan kùuni yi ka'an yi ña ndisaa yo cha chī'í yo. Takan kùu yi chi'in ndisaa yo ndian ìyo kuenda Cristu, ni nataku ndiko yo, ta endeeni ni koo yo chi'in ra ndia. ²³Va ta'ii'iin yo ku'un yo takua ora kāchin Ndioo ña ku'un yo. Vati ra nunuu ña nàtaku kùu ma Racha'nu Cristu. Ta ikan jan ni janataku ndiko ra ndisaa yo ma ndian chìnuni tu'un kà'an ra ma ora ni kichi ra. ²⁴Tajan ni kindaa ndio ra ma ndatu ña ìyo chi'in tandi'i ma ndra kumitiñu, ta chi'in tandi'i ndatu ña ìyo chi'in tati xaan ta inga tuku nuu ndatu ndian kini ndia. Ta ikan jan ni ku'va ndio ra ma nuu chà'nda ra tiñu nuu ma Racha'nu Ndioo Tatá ra ma ora ni chaa ndio ma tiempu ni naa ma nuñu'u' ñuñivi i'ya.

²⁵Va ma Racha'nu Cristu ìyo yi ña ka'nda ra tiñu, nda kati jakanaa ji'na ga ra ma ndian xaani nde'e na ra, ta ikan jan kani ndoyo ra na iti' cha'a ra. ²⁶Va ma ña nuu ndi'i nia ña ni jandi'i ra nuu, kùu ma ndatu kui'na ña chà'ni yi yo. ²⁷Ta te'en kà'an ma tutu Ndioo: ma Racha'nu Ndioo chà'a ra tandi'i ndatu kuenda ña na ka'nda ma Racha'nu Cristu tiñu nuu tandi'i ña ìyo, vati takan kà'an ma Tutu Ndioo. Ta ña'a tüvi kùuni yi ka'an yi ña Cristu ni ka'nda ra tiñu nuu ma Racha'nu Ndioo, ti ma Racha'nu Ndioo kùu ra ma ra chā'a ma ndatu ikan nuu ra. ²⁸Yakan va ora chaa ma kivi ña Cristu ra kùu se'e Ndioo, ni ka'nda ra tiñu nuu ndisaa ña ìyo. Ta ikan ni jana'a ra

ra nuu ma Tatá ra, ña ji'na rakan chā'a ra ndatu ikan nuu ma ra kùu se'e ra. Ta ma se'e ra ni ku'va ndiko ra ma ndatu nuu ra, ikan ma Tatá ra, ni ka'nda ra tiñu nuu tandi'i ma ña ìyo. Ta takan ni kuu ikan nuu ndi'inia ma Racha'nu Ndioo ni kuxini ra nuu tandi'i ña ìyo.

²⁹Ta tu kà'an na ña ma ndian cha chí'í na tüvi nàtaku ndiko na, tajan, ¿nda kuenda kùu yi ña ìyo iin ma ndian kùnduta cha'a' ma inga ndian cha chí'í?, tuva chà'nini na ña na tüvi nàtaku ndiko na. ³⁰Ta ndyu'u tu töve ndàtu ndi ña nàtaku ndiko ndi ma ora chí'í ndi, ña'a kùuni yi ka'an yi ña, ¿nda kuenda ìyo tu'va ndi ña nde'e ndi tundo'o nani kivi?, tuva takan. ³¹Ndyo'o yani, kùuni ña na koto ndo ña nani kivi chà'i kuenda ña ni kuvi, vati cha chito va'i ña ni chaa iin kivi ña ni ka'ni na yu'u, ta indukuni kua ikan kùuni ña na koto ndo ña kindoo va'anì cha'a' ña chìnuni ndo ma tu'un Jesucristu. ³²Yakan va yu'u nduva'a ndē'i tundo'o jā'a ma ndian xaan ìyo ma ñuu Efesu, ta tu chà'ninì ña na tüvi ndicha ña nàtaku ndiko ma ndian cha chí'í, ta takan kùu yi, ¿nayi jākanai chi'in ma ña jā'i?, tuva takan, kùuni ndo. Ta ikan jan, na te'en ka'an ndio yo: ¡Na kacho, ta ko'o yo, ti itaan ni kuvi yo!, tuva ndicha ña na töve nàtaku ndiko yo.

³³Ta koto kü'va ndo ña jànda'viña'a ma ñivi ndo, vati ìyo ndian kà'an te'en: “Tu ndikita'un chi'in iin ra nàkotoun ña tüvi jà'a tiñu va'a, ninduvi ndo ni ja'a ndo yi, vaji ra va'a kùun.” ³⁴Yakan va na ti'i va'a ndo chìnituni ndo, ta na jāña ndo ña jà'a ndo ma kuati. Takan kàti chi'in ndo, ikan na koo tukanuu nuu ndo cha'a' ña ìyo ndian tañu ndo ña töve nàkoto na ma Ndioo.

Naja kùu yi ña nàtaku ndiko ma ndian cha chí'í

³⁵Tajan iin nda ndyo'o ña te'en ni ndakatu'un ndo chi'in juuni maa ndo:

¿Ta naja kua kùu yi ña ni nataku ndiko ma ndian cha chí'í?

¿Ta naja kua kàa ma kuñu ña ni ni'i na?

Takan ni ndakatu'un ndo chi'in juuni maa ndo.

³⁶¡Ta naja ya'a ndava xini ndo ña chikatu'un ndo takan! ¿A tüvi chà'a ndo kuenda ña ma ora tàchi yo ma chiti tata, na tüvi kana yi, nda kati ta'yu ndi'i ji'na yi, tajan keta ma ña chaa? ³⁷Vati ìyo ma nuni tata ña tàchi ndo, chi'in inga

tuku nuu ma chiti tata, va ma itu, ti ma ora kàna yi, na tüvi kàa yi takua kàa inga nuu ma chiti ikan, ti ma chiti ikan ma ora kàna yi siin kuii kàa yi. ³⁸Ta tiá iti' nuu tajan ja'a ndio ma Racha'nu Ndioo ña ma ta'ii'iin nuu yi, na koo yi naja kua kùuni maa ra ña koo yi, takua kùu nuni tata ña ora tachi yo yi ta ndakuu yi itu, ta takan kùu yi chi'in inga nuu chiti ndia. ³⁹Ta na yüvi ndisaa yo inuu kàa ma kuñu yo, vati siin kàa ma iki kuñu ma yo kùu ñivi, ta siin kàa ma iki kuñu ma kiti ku'u, ta siin kàa ma iki kuñu ma saa, ta kuñu ma tiaka' siin kàa yi ndia. ⁴⁰Ta juuni kua ikan kùu yi chi'in ma kuñu ma ña ìyo andivi ndia, vati siin kàa ma kuñu yi, ta siin kàa ma kuñu ma ña ìyo nuñu'u' ñuñivi i'ya. Va vii kàa ma kuñu ma ña ìyo andivi, ta siin tiá kàa yi kua ma kuñu ma ña ìyo nuñu'u' ñuñivi i'ya. ⁴¹Vati taku ma ña tacha jà'a nikandii siin kàa yi kua ma ña tacha jà'a ma yoo, ta juuni siin kàa ña tacha yi kua ma chele ndia, ta nda ta'ii'iin nuu ma chele, siin siin ma kua tacha jà'a yi ndia. ⁴²Ta juuni indukuni kùu yi chi'in ma ña nàtaku ma ndian cha chi'í ndia, vati ma kuñu ña kùchi na, tà'yu yi, ta ikan jan nàtaku ndiko iin ma ña tüvi chi'í inga cha'a'. ⁴³Yakan va taku ma ña ni kuchi yo, iin ña tüvi ndakutiñu kùu yi va ma ora nàtaku ndiko yi, tajan kùu ndio yi iin ña ka'nu, ta tacha. Ta ma ora kùchi na yi, ti na tüvi ñandee yi, va ma ora nataku ndiko yi, ikan kèta ndio iin ma ña ya'a ìyo ñandee. ⁴⁴Vati ma kuñu ña kùchi yo ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, kuenda ma nuñu'u' ñuñivi i'yani kùu yi. Va ma ora nàtaku ndiko yi jà'a ma Tati Í Ndioo, tajan kùu ndio yi iin kuñu va'a kuenda ma Racha'nu Ndioo. Ti tu chìto yo ña ìyo ma kuñu yo kuenda ma nuñu'u' ñuñivi i'ya, tajan juuni ìyo yi ña koto yo ña ìyo ma kuñu yo kuenda Ndioo ndia.

⁴⁵Vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Adán kùu ma ra nunuu ña ndākuu ra iin ra chīyo ndito niku”, va inga Adán ra nuu ndi'inia, ra juuni kùu Cristu, ndākuu ra Tati ña chà'a ña na koo ndito ma ñivi endeeni. ⁴⁶Va ma kuñu nunuu ña nì'i yo töve kùu yi ma ña ni koo yi endeeni chi'in Ndioo, va kùu yi ma ña ìyo ma nuñu'u' ñuñivini, ta ma kuñu yo ña nì'i yo iti' nuu kùu yi ma ña ni koo yi endeeni chi'in Ndioo. ⁴⁷Ti ma ra nunuu kùva'a ra chi'in ma ñu'u', ta kùu ra kuenda ma ñu'u', va ma ra uvi, rakan kùu ra ma ra kichi iti' andivi. ⁴⁸Yakan va

tandi'i ma yo ìyo ma nuñu'u' ñuñivi, kūva'a yo chi'in ñu'u', takua kūva'a ma Adán, ta tandi'i ndian ni ni'i koo andivi kùu na takua kùu ma Racha'nu kichi iti' andivi. ⁴⁹Va tu indukuni kàa yo kua kàa ma ra kùva'a chi'in ñu'u', tajan kùuni yi ka'an yi ña juuni indukuni ni kuu yo takua kùu ma Racha'nu kichi iti' andivi ndia.

⁵⁰Takan kà'in chi'in ndo ndyo'o yani, vati taku ma kuñu ña ìyo sa'an ta iki, na kùu ni'i yi ma nuu chà'nda Ndioo tiñu, ti na tüvi induku kuu yi takua kùu ma kuñu ña kùndee ndisaa tiempu. ⁵¹Ta vitin kùunì katitu'in nuu ndo iin tu'un xe'e Ndioo ña jāna'a ra nuu ndi. Vati na yüvi ndisaa yo ni kuvi, va ndisaa yo ni ndakuu yo takua kùu ma Racha'nu. ⁵²Ta iin nunuu kuiini kùu yi takua kùu iin ña nakuani yo ña ni ja'a ra yi, tajan ma yu'u nuu ndi'i nia ña ni tivi ma tati jàkuu tiñu nuu Ndioo chi'in ma yutun tivi, tajan ni nataku ndio ma ndian chi'í, ti ikan ni ni'i ndio na ma kuñu ña tüva ni kuvi, ta maa yo ndian ndito, ni ndakuu yo kuu yo takua kùu ma Racha'nu. ⁵³Vati takan ìyo yi ña ja'a ma Racha'nu chi'in ma kuñu yo ña tüvi kùndee, ikan na ni'i yo ma kuñu chaa ña kùndee yi endeeni, ta tüva kuvi yi. ⁵⁴Tajan ma ora cha ndōchaa ma kuñu yo ña tüvi kùndee, jā'a ndio ma kuñu ña kùndee ndisaa tiempu, ta ma ora cha ndōchaa ma kuñu yo ña jā'a ma ña töve chi'í, tajan ikan kùu ma nuu ni chinu ndio ma tu'un kà'an ma tutu Ndioo ña kà'an te'en: “Ndioo cha jāndi'i ra ma ndatu kui'na ña chà'ni yo.” ⁵⁵Ta yo'o, ra kùu kui'na, ¿ndanu ìyo ma ndatun vitin ña chà'niun ndi?, ta, ¿ndanu kuà'an ma ndàtun ña tìndee ñuun ña jàkanaun niku? ⁵⁶Vati juuni ma kuati jà'a yo kùu yi ña chikan yi ña kuvi yo. Ta juuni Ley Ndioo, ìyo ndatu yi kuenda tiso yi kuati nuu yo ndia. ⁵⁷Va na ku'va yo ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo cha'a' ña cha jàndi'i ra ma ndatu ikan, cha'a' ma tiñu ña jā'a ma Racha'nu yo Jesucristu. ⁵⁸Ta cha'a' yakan kùu yi, ndyo'o yani ndian ya'a kùunì nde'i, na koo ma tundeeni Ndioo chi'in ndo, ta na koo tu'va ndo, ta koto jāña ndo ña na jakuu ndo ma tiñu ña chà'a ma Racha'nu Ndioo nuu ndo ndisaa tiempu, vati cha chito ndo ña chi'in ma tiñu ikan, ni ndo'iin ga ndo chi'in ma Racha'nu chito'o yo, ta ni ni'i ndo ma ya'vi ndo jà'a ra, vati yüvi ra vata kùu ra.

**Paulu kàtitu'un ra naja kua ìyo yi ña tindee
ma ndian chìnuni ma meru na**

16 ¹Ta vitin va kàtitu'in nuu ndo ña na ja'a ndo ma kua kà'in nuu ndo, na jati'vita'an ndo ma xu'un' ndo, ta tìndee ndo ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu ña ìyo ñuu Jerusalén, vati juuni kua ikan cha kàtitu'in nuu ndian chìnuni ña ìyo tanuu ñuu ña ìyo ma iti' ñu'u' Galacia ndia. ²Yakan va nani ndomingu ìyo yi ña kaniva'a va'a ndo ita'vi ma meli ña nì'i ndo ña jàtiñu tatu ndo, ikan ma ora ni kunde'i ndo na tüva ìyo yi ña jati'vita'an ndo ndisaa yi iin cha'ani. ³Vati ma ora ni chai ma nuu ìyo ndo, tajan ni tachi ndioi ma ndra ni kachin maa ndo, ña naa ndra tutu ña ni tai kuenda ña katitu'un yi cha'a' ma xu'un' ña naa ndra, ora kuàndaka ndra yi nuu ma ndian chìnuni ña ìyo ma ñuu Jerusalén. ⁴Ta tu ìyo yi ña nda mai ku'un ma chi'in ndra ma ora ni chai, tajan ìyo yi ña ku'in ndia.

Paulu kàtitu'un ra nuu ma ñivi nda iti' ni kakunuu ra

⁵Vati ma ora ni ku'in, ji'na ìyo yi ña ya'i ma ñu'u' Macedonia, tajan ni chaa ndioi ma ñuu Corintu nuu ìyo ndo. ⁶Ta ikan jan nde'o tu kùu ndoo ndioi ma chi'in ndo uvi uni yoo, a jaya'a ndioi ma tiempu vichin ma chi'in ndo tuva kùu yi, ta ikan ìyo yi ña tindee ndo yu'u ita'vi ña tia'vi iti' kuà'in. Ta ora cha ya'a tajan ni ku'in tiá iti' nuu. ⁷Vati na tüvi chàta'ani ña tia kivini ni nde'i ndo, ti chàninì ndoi tiá kua'a' ma kivi ma chi'in ndo, tuva ku'va ma Racha'nu ña na ja'i yi. ⁸Va vitin juuni yanga ndoi ma ñuu Efesu i'ya, ña nda kati jaka'nui ma viko Pentecosté chi'in ma ñivi, tuva kùu yi. ⁹Takan chàninì, vati ìyo kua'a' ñivi ña kùuni na taso'o na tu'un cha'a' ma Racha'nu ña kàtitu'in, vaji ìyo kua'a' ma ndian xaani nde'e yu'u ndia.

¹⁰Ta tu chàa ma Timoteu yani yo ma nuu ìyo ndo, tiá va'a ña na nanduku ndo naja kua koo va'a ndo chi'in ra, vati juuni jàtiñu ra kuenda ma Racha'nu, takua jà'i ndia. ¹¹Yakan va ndisaa ndo ìyo yi ña tiñu'u ndo ra, ta na tindee ndo tia'vi ndo iti' kuà'an ra, ikan na kuu kichi nde'e ra yu'u nuu ìyoi, vati ndàtui ra ma nde've chi'in inga tuku ma ndian kùu yani yo.

¹²Va taku ma ra yani yo Apolo, nduva'a cha jāninì ra ña na ku'un ra kunde'e ra ndo chi'in inga ma ndra yani yo, va nì

kuuni ra ma vitin. Yakan va ni kunde'e maa ra ndo ma ora ni kuyati ra, kàti ra.

Ma tu'un nuu ndi'i nia ña kàtitu'un Paulu kuenda ma ndian chìnuni tu'un Cristu ña ìyo ma ñuu Corintu

¹³Ta na ja'a ndo kuenda nuu ndo, ta na endee koo ma ña chìnuni va'a ndo ma tu'un Cristu, vati ìyo yi ña jandeeni ndo takua jà'a ma ndra'ii ña ìyo kuenda ma Racha'nu Ndioo. ¹⁴Yakan va tandi'i ma ña jà'a ndo, na ja'a ndo yi cha'a' ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo ta'an ndo.

¹⁵Ta vitin taku ndyo'o yani, vati cha ch̀to va'a ndo ña ma ñivi nunuu ña kīcha'a chìnuni ma tu'un Ndioo ma ñu'u' Acaya nuu ìyo ndo chiña, ndiakan kùu kùu ma ñivi, ra nàni Estéfana. Ta ndiakan kùu na ña ya'a chàta'ani na tindee na ma ndian chìnuni tu'un Cristu. ¹⁶Yakan va jàninì ndo ña na jachi'in ndo ra. Ta indukuni kua ikan na jachi'in ndo ndisaa ma inga ndian jàtiñu ña tìndee ma ñivi Ndioo takua jà'a ra ndia. ¹⁷Ta nduva'a chisiì ña cha kīchi nde'e ma ra nàni Estéfana yu'u, chi'in ma ra nàni Fortunatu, ta Acaicu ndia, vati ndrakan kùu ndra ña tìndee ndra yu'u chi'in ma tiñu ña nī kuu ja'a ndo cha'a' ña tìvi ndo chi'in niku. ¹⁸Ti takua jà'a ndra ña chā'a ndra tundeeni nui, juuni kua ikan jā'a ndra ña chā'a ndra tundeeni nuu ndo ndia. Ta takan kùunì ña na tiñu'u ndo ma ñivi takua kùu na.

¹⁹Ta ma ñivi chìnuni ña ìyo ma ninii ka'nu ma ñu'u' Asia, tàchi na iin saludu nuu ndo, ta juuni ma ra nàni Aquila, chi'in ñasi'i ra Priscila, ta chi'in ma inga ndian chìnuni ña kùti'vi chi'in vi ma nuu ìyo vi, tàchi saludu nuu ndo ndia. ²⁰Ta tandi'i inga ndra yani yo tàchi ndra ma saludu ndra nuu ndo ndia. Ta juuni na kunumindaa ndo ta'an ndo ma ora kaña'a ndo cha'a' ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo na.

²¹Yu'u Paulu, tàa chi'in nda'i ma saludu i'ya kuenda ndo.

²²Ta yu'u kà'in ña tu ìyo nda ndian tìvi kùuni nde'e ma Racha'nu yo Jesucristu, va'aga ña na tachi ra na ma iti' andaya'. Ta yo'o Racha'nu Jesucristu, na kichiun.

²³Ta na koo ma ñamani ma Racha'nu Jesucristu chi'in ndo. ²⁴Ta ndyo'o ya'a kùunì ndo cha'a' ña cha ndō'iin ndisaa yo chi'in ma Racha'nu Jesucristu. Ta takan na kuu yi. Amén.